

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra veřejného práva

Boj proti terorismu z pohledu mezinárodního práva

Bakalářská práce

Fighting terrorism from the perspective of international law

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

prof. Mag. phil. Dr. iur. Harald Christian Scheu, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Blanka Vážná

PRAHA

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Ve Praze, dne 13.3.2023

Blanka Vážná

ANOTACE

Práce se zabývá mezinárodněprávní úpravou týkající se boje proti terorismu a zhodnocuje pozitiva a negativa úpravy vybraných problémů. V první části se věnuje mezinárodním úmluvám a instrumentům sloužícím k boji proti terorismu. Zde se věnuje problematice definice terorismu, úloze Rady bezpečnosti a na případové studii Lockerbie ilustruje fungování mezinárodního společenství v praxi. V druhé části se zabývá problematikou dodržování lidských práv podezřelých z terorismu. Věnuje se existujícím úmluvám, zásadám a instrumentům, které slouží k ochraně lidských práv. Dále se věnuje mechanismům sloužícím k omezení dodržování lidskoprávních závazků a jejich použití ilustruje na případu vyhlášení derogace lidských práv ve Velké Británii po 11. září 2001.

KLÍČOVÁ SLOVA

Anti-terrorism, Crime and Security Act 2001; aut dedere aut judicare; definice terorismu; derogace lidských práv; lidská práva; protiteroristické mezinárodní úmluvy; případová studie Lockerbie

ANNOTATION

This thesis is focused on anti-terrorism international law and evaluates the advantages and disadvantages of certain issues of anti-terrorism legal framework. The first part describes international conventions and instruments used to fight terrorism. The issue of defining terrorism is addressed there, as well as the role of the Security Council, and the praxis of international community in the Lockerbie case study. The second part deals with the issue of respecting the human rights of terrorism suspects. It focuses on existing conventions, principles and instruments that serve to protect human rights. It also describes the mechanisms used to limit compliance with human rights obligations and illustrates their use in the case of the declaration of derogation of human rights in the UK after September 11, 2001.

KEYWORDS

Anti-terrorism, Crime and Security Act 2001; anti-terrorism international conventions; aut dedere aut judicare; definition of terrorism; derogation of human rights; human rights; the Lockerbie case study

Obsah

1. Úvod.....	4
2. Prostředky a mechanismy boje proti terorismu	5
2.1. Smlouvy a další instrumenty mezinárodního práva	6
2.1.1. Smlouvy upravující bezpečnost civilního letectví a námořní dopravy.....	6
2.1.2. Smlouvy zaměřené na ochranu chráněné kategorie osob a postihující braní rukojmí	10
2.1.3. Smlouvy o kontrole a eliminaci prostředků zneužívaných při teroristických činech.....	12
2.1.4. Obecněji koncipované protiteroristické úmluvy	13
2.1.5. Globální protiteroristická strategie OSN	15
3. Problematika Mezinárodně přijímané definice terorismu.....	15
3.1. Pojem terorismu v sektorových úmluvách	15
3.2. Snaha o jednotnou definici.....	16
3.3. Problematika pojmu terorismus.....	18
4. Rezoluce Rady bezpečnosti.....	20
5. Případ Lockerbie	22
5.1. Rezoluce Rady bezpečnosti a uvalení sankcí	26
5.2. Legitimita přístupu OSN a zhodnocení.....	28
6. Ochrana lidských práv v rámci boje proti terorismu.....	29
6.1. Mezinárodněprávní dokumenty a lidská práva	30
6.1.1. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.....	30
6.1.1.1. Výbor pro Lidská práva	32
6.1.2. Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání	33
6.1.3. Dokumenty regionální úrovně	34
6.1.4. Další dokumenty	35
6.2. Derogace lidských práv	35
6.3. Limitace lidských práv	37
6.4. Případ vyhlášení derogace ve Velké Británii po 11. září 2001	37
6.4.1. Zhodnocení	41
6.5. Zvláštní zpravodaj OSN pro podporu a ochranu lidských práv a základních svobod v rámci boje proti terorismu	42
6.6. Důležitost dodržování lidských práv	46
7. Závěr.....	47
8. Použitá literatura	49

1. Úvod

Události, které vykazují prvky teroristických činů, můžeme nalézat už v dávné minulosti. První skupiny, které je možné pokládat za teroristické, se datují už k prvnímu století našeho letopočtu. V historii měl terorismus mnoho podob a motivací. Už od počátku se vyskytují snahy o národněosvobozenká hnutí, či šíření politických ideologií nebo náboženství. Po druhé světové válce se změnily způsoby provádění teroristických činů. Na základě technologického pokroku a jeho dostupnosti se teroristé uchýlovali k činům, které snadno přivolávaly pozornost veřejnosti. Těmi byly únosy letadel a lodí, a v 80. letech se připojily bombové a sebevražedné útoky. Terorismus začal cílit spíše na civilní obyvatelstvo na rozdíl od státních představitelů. V reakci na to začal postupně vznikat systém, který se snaží terorismus vymýtit. Ve snaze řešit tento problém vznikaly mezinárodní úmluvy, rezoluce, směrnice, sankce, komise a další instrumenty mezinárodního práva. To dalo vzniknout systému, který je složitý, roztříštěný a má své nedostatky.

Toto jsou důvody, proč jsem si téma terorismu z pohledu mezinárodního práva vybrala. Je to fenomén, který existuje už stovky let, neustále se vyvíjí, je stále aktuální a systém mezinárodního společenství se posledních několik desítek let na tuto hrozbu snaží hledat odpovědi, což představuje zajímavé a důležité téma dnešní doby.

Tato práce si dává za cíl analyzovat právní úpravu vybraných problémů mezinárodněprávní protiteroristické úpravy a zhodnotit pozitiva a negativa této úpravy. Práci je možné rozdělit do dvou hlavních částí, první pojednává o prostředcích a mechanismech mezinárodního práva, které mají za cíl boj proti terorismu, jinými slovy, snaží se přivádět osoby, které páchají teroristické činy, ke spravedlnosti. Je zde ale i důležitá druhá strana mince, která by se neměla opomíjet. Ta představuje druhou část této práce a tedy ochranu lidských práv podezřelých z terorismu. Tyto dvě části jsou provázané, a domnívám se, že zahrnutím obou těchto témat je možné získat komplexnější a úplnější pohled na problém, který terorismus představuje.

Výzkumné otázky týkající se jednotlivých problémů v první části jsou: *Jaké jsou výhody a nevýhody ošetření problému terorismu pomocí mezinárodních sektorových úmluv a oproti tomu, co by přinesla existence mezinárodně přijímané definice terorismu?* Abych na tuto otázku mohla odpovědět, rozebírám na začátku práce mezinárodní úmluvy s důrazem na způsob zakotvení skutkových podstat trestných činů a principu soudit nebo vydat. A v návaznosti na to rozebírám téma absence definice terorismu. Dále se věnuji tomu, jaké mají místo rezoluce Rady bezpečnosti v systému protiteroristických opatření a rozebírám případ Lockerbie, kde se setkává v praxi problematika principu soudit nebo vydat zakotvená v mezinárodní úmluvě s rezolucemi a sankcemi Rady bezpečnosti. Zde odpovídám na otázku: *Jakým způsobem byl vyřešen problém vydání podezřelých v případě Lockerbie a jaké výhody a nevýhody přináší takový způsob řešení?*

Dále navazuji druhou částí práce, která pojednává o lidských právech podezřelých z terorismu. Nejdříve popisují systém právní úpravy, která zakotvuje lidská práva. Věnuji se zde relevantním úmluvám a právům, které chrání a kontrolním orgánům a institutům sloužícím k omezení lidských práv. Dále se věnuji případu vyhlášení derogace lidských práv ve Velké Británii v roce 2001 a na základě dosavadních poznatků odpovídám na otázky: *Bylo jednání Velké Británie ve věci derogace lidských práv v roce 2001 v souladu s právem a jaká negativa nebo pozitiva toto omezení přineslo?* Dále se zabývám tématem funkce Zvláštního zpravodaje OSN pro podporu a ochranu lidských práv a základních svobod v rámci boje proti terorismu, a reaguji na otázku: *Jaké jsou přínosy této funkce a jaké její nedostatky?* Na konci části o lidských právech se zabývám otázkou, *zda je nutné dodržovat lidská práva podezřelých z terorismu, jaké jsou přínosy ochrany jejich dodržování a jaké dopady má přílišné omezování lidských práv?*

Informace pro napsání této práce jsem čerpala z řady odborných publikací, vědeckých článků a originálních znění právních dokumentů.

2. Prostředky a mechanismy boje proti terorismu

Jak bylo zmíněno v úvodu práce, terorismus je problém, který trápí společnost po staletí. Po druhé světové válce se pozvolna začalo formovat mezinárodní společenství do takové formy jako ho známe teď. Brzy bylo patrné,

že je potřeba se bránit rozmáhajícímu se fenoménu mezinárodního terorismu, a tak započalo vytváření rozsáhlého systému boje proti terorismu.

2.1. Smlouvy a další instrumenty mezinárodního práva

V 60. letech minulého století začaly státy OSN uzavírat smlouvy postihující mezinárodní terorismus. Série těchto smluv a dalších mezinárodněprávních instrumentů se řadí pod mezinárodní právo trestní. Jedná se zpravidla o smlouvy sektorové, to znamená, že se zabývají jen některým určitým projevem a představují tak odpověď na způsoby páchaní teroristických útoků, a nikoli na terorismus celkově. Příklon k sektorovým smlouvám je zapříčiněn neexistencí shody na významu pojmu terorismu.¹ První z těchto smluv přijatých na půdě OSN pochází z roku 1963. Do dnešní doby byla přijata řada právních instrumentů (úmluv, protokolů nebo dodatků), které můžeme rozdělit do několika skupin podle druhu jejich chráněného zájmu.

2.1.1. Smlouvy upravující bezpečnost civilního letectví a námořní dopravy

Mezi lety 1963 a 1988 byly přijaty 4 smlouvy a dva dodatkové protokoly upravující oblast civilní letecké a námořní dopravy.

První z těchto úmluv určených pro potlačování terorismu byla **Úmluva o trestných a některých jiných činech spáchaných na palubě letadla** neboli Tokijská úmluva z roku 1963. Ta byla vytvořena za základě zkoumání trestných činů páchaných na palubě letadel, kterými se zabývala Mezinárodní organizace pro civilní letectví, která je organizací OSN.² Úmluva nezmiňuje samotný výraz „terorismus“, ale upravuje pravomoci velitele letadla a dalších příslušných činitelů při případném útoku za letu či ohrožení letecké dopravy. Úmluva se zabývá postihem pachatele pouze okrajově a více prostoru je věnováno zajištění bezpečnosti a průběhu letecké dopravy. Co se týče soudní pravomoci, zavazuje

¹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 66. ISBN 978-80-7380-513-5.

² RAJPUT, R. S. INTERNATIONAL CONVENTIONS ON AERIAL HIJACKING: AN APPROACH TO COMBAT TERRORISM. *The Indian Journal of Political Science* [online]. Jan. - March 1990, (Vol. 51, 1), p. 103 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41855472>

státy k uplatnění své soudní pravomoci v případě trestného činu na palubě letadla, které je v daném státě registrované,³ nezakládá však závazek vydat pachatele jinému státu. Pro ustavení činů, kterými se tato úmluva zaobírá, se odkazuje na trestné činy podle trestního zákona a na činy, které nemusí být trestné, ale ohrožují či mohou ohrozit bezpečnost letadla, osob či majetku v letadle nebo ohrožují pořádek a kázeň na palubě letadla. Dále se tato úmluva věnuje zejména oprávněním velitele letadla a opravňuje ho, případně posádku nebo cestující, provést opatření včetně omezení svobody osoby, u které má velitel závažné důvody se domnívat, že spáchala nebo se chystá spáchat výše jmenované činy, které smlouva jmenuje. Opatření či omezení mohou být provedena pro umožnění předání osoby příslušným orgánům nebo vysazení na území kteréhokoli smluvního státu, k čemuž je velitel oprávněn.⁴

V roce 1970 v Haagu vznikla **Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel**. Úmluva vznikla na základě snah Mezinárodní organizace pro civilní letectví, jejíž představitelé vypracovali její návrh. Domnívali se, že vypracování této úmluvy je potřeba z důvodu vzrůstajícího počtu únosů letadel (od roku 1963 kdy vznikla Tokijská úmluva bylo zaznamenáno přes 210 pokusů)⁵ a mezer v právní úpravě vycházející z Tokijské úmluvy. Haagská úmluva upravuje, z čeho se sestává trestný čin zmocnění letadla, vykonávání nad ním kontroly či pokus o to, a to za použití násilí, hrozby násilí nebo jakékoli formy zastrašování, a podmínkou je, že se zmíněné činy odehrají za letu. Oproti Tokijské úmluvě je zde zakotven i postih komplice a širší pojetí založení jurisdikce.⁶ V čl. 4 odst. 1 vymezuje Haagská úmluva, které státy mají povinnost založit jurisdikci nad trestným činem, je to tedy stát kde se čin udál; stát, ve kterém je letadlo, ve kterém

³ SHUBBER, Sami. Aircraft Hijacking under the Hague Convention 1970: A New Regime?. *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. Oct. 1973, (Vol. 22, 4), p. 706 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41855472>

⁴ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovaném zločinu*. Praha: C.H. Beck, 2003. s. 15. ISBN 80-717-9305-1; Úmluva o trestných a některých jiných činech spáchaných na palubě letadla (Tokio, 14.9.1963). [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1984-102/zneni-19691204>.

⁵ RAJPUT, R. S. INTERNATIONAL CONVENTIONS ON AERIAL HIJACKING: AN APPROACH TO COMBAT TERRORISM. *The Indian Journal of Political Science* [online]. Jan. - March 1990, (Vol. 51, 1), p. 105 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41855472>

⁶ SHUBBER, Sami. Aircraft Hijacking under the Hague Convention 1970: A New Regime?. *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. Oct. 1973, (Vol. 22, 4), p. 688-689 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41855472>

se udál trestný čin, registrované, pokud je zde čin trestný; stát, ve kterém přistane letadlo, ve kterém se čin udál, s pachatelem na palubě; letadlo pronajaté bez posádky provozovatelem, který má působiště, případně trvalé bydliště v daném státě. Komplexnější snahu o zajištění pachatele oproti Tokijské úmluvě dokazuje i to, že Haagská úmluva je první úmluvou zakládající zásadu aut dedere aut judicare, tedy vydat nebo soudit. Podle té je stát povinen založit jurisdikci nad trestným činem v případě, kdy je pachatel na jeho území a za předpokladu, že ho nevydá jinému státu ve výše zmíněných situacích.⁷

Další úmluvou týkající se civilního letectví je **Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví**. Montrealská úmluva z roku 1971 oproti předchozí úmluvě přidává další skutkové podstaty činů postihnutelné trestním právem. Jedná se o činy vedoucí k ohrožení bezpečnosti letadla nebo zničení letadla. Konkrétně jmenuje násilný čin proti osobě, umístění předmětu nebo zařízení, ohrožení řízení leteckého provozu a sdělení nepravdivé informace, která může ohrozit bezpečnost letadla. Oproti předchozí úmluvě přidává trestné činy, které se týkají sabotáže či útoků na zařízení související s letovým provozem, jako jsou např. komunikační a meteorologické prostředky nebo radary. Montrealská úmluva také obsahuje obdobné ustanovení o mezinárodním prvku jako Haagská úmluva, stejně jako princip aut dedere aut judicare a také zavazuje státy k vzájemné právní pomoci v rámci trestního řízení.⁸

Další rozšíření výčtu skutkových podstat trestných činů přichází s přijetím **Protokolu o boji s protiprávními činy násilí na letištích sloužících mezinárodnímu civilnímu letectví z roku 1988**, který doplňuje Montrealskou úmluvu. Zahrnuje použití jakéhokoli prostředku, látky nebo zbraně, která může

⁷ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha: C.H. Beck, 2003. s. 15-16. ISBN 80-717-9305-1; Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel (Haag, 16.12.1970). [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1984-102/zneni-19701216>.

⁸ RAJPUT, R. S. INTERNATIONAL CONVENTIONS ON AERIAL HIJACKING: AN APPROACH TO COMBAT TERRORISM. *The Indian Journal of Political Science* [online]. Jan. - March 1990, (Vol. 51, 1), p. 110 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41855472>; Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montreal, 23.9.1971). [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1974-16?text=Vyh1%C3%A1%C5%A1ka+%C4%8D.+16%2F1974+Sb.>

způsobit vážnou újmu nebo smrt osobě nacházející se na letišti nebo vážně poškodit budovy, zařízení a letadla na letišti nebo zde ohrozit bezpečí.⁹

V roce 2010 byla v Pekingu přijata úmluva, která měla za cíl nahradit Tokijskou a Haagskou úmluvu. **Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel** a její protokol byly vytvořeny na základě zjištění Mezinárodní organizace pro civilní letectví, že je potřeba ustanovení modernizovat z důvodu nových hrozeb pro leteckou přepravu. Oproti předchozím smlouvám poskytuje širší výčet skutkových podstat trestných činů. Mezi nově zařazené patří např.: použití letadla jako zbraně, protiprávní rozptýlení, použití nebo přeprava biologických, jaderných nebo chemických zbraní. Dále postihuje přípravu a činnosti související s přípravou nebo provedením takových činů. S ohledem na technologický pokrok cílí i na zamezení kyberterorismu a postihuje jednání poškozující navigaci letového provozu. Úmluva se však prozatím nedočkala širokého přijetí. K dnešnímu dni byla ratifikována zatím pouze 23 státy.¹⁰

Po zakotvení právní úpravy pokrývající civilní letectví bylo třeba vytvořit právní instrument zabývající se dalším druhem mezinárodní dopravy, a to námořní plavbou. V roce 1988 v Římě byla přijata **Úmluva o potlačení protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby**. Podle úmluvy je trestným činem: zmocnění se lodi nebo vykonávání kontroly hrozbou síly nebo jiným zastrašováním; ohrožení bezpečné plavby: násilným činem proti nějaké osobě, zničením nebo poškozením lodi nebo nákladu, umístěním zařízení nebo látky, která může poškodit nebo zničit loď nebo náklad, poškozením námořního navigačního zařízení, sdělením nesprávné informace a také zraněním nebo usmrcením osoby v souvislosti se

⁹ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha: C.H. Beck, 2003. s.16. ISBN 80-717-9305-1; MARCHIAFAVA, Giovanni. The Montreal Protocol 2014 and Current International Regulation Issues on Aviation Security. *Rivista Di Studi Politici Internazionali* [online]. 2016, (vol. 83, 2 (330)), p. 247-250 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44427762>; Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montreal, 23.9.1971). [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1974-16?text=Vyhl%C3%A1%C5%A1ka+%C4%8D.+16%2F1974+Sb.>

¹⁰ FACILITATING THE RATIFICATION OF LEGAL INSTRUMENTS REGARDING INTERNATIONAL CIVIL AVIATION: Agenda Item 42: Consolidated Statement of Continuing ICAO Policies in the Legal Field. In: International Civil Aviation Organization, 2022, ASSEMBLY — 41ST SESSION, A41-WP/1151 LE/7 2/8/22. [online]. [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: http://icscc.org.cn/upload/file/20221212/20221212121812_90122.pdf; MARCHIAFAVA, Giovanni. The Montreal Protocol 2014 and Current International Regulation Issues on Aviation Security. *Rivista Di Studi Politici Internazionali* [online]. 2016, (vol. 83, 2 (330)), p. 255-259 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44427762>

spácháním těchto jmenovaných činů. Úmluva zakládá jurisdikci na teritoriálním principu, a to v případech, kdy je trestný čin spáchán na lodi pod vlajkou nějakého státu, na území státu a na personálním principu, v případě trestného činu spáchaného občanem nějakého státu a obsahuje i pravidlo pro případ, kdy pachatel trestného činu není příslušníkem žádného státu. V podobné úpravě jako smlouvy o civilním letectví obsahuje i princip *aut dedere aut judicare* a další prvky jako např. závazek ke spolupráci mezi státy. Ve stejném roce byla úmluva ještě doplněna o další výčet trestných činů **Protokolem o potlačení nezákonných činů proti bezpečnosti pevně ukotvených plošin v pevninské mělčině**, který obsahuje úpravu trestných činů proti těžebním plošinám nacházejících se na kontinentálním šelfu.¹¹

2.1.2. Smlouvy zaměřené na ochranu chráněné kategorie osob a postihující braní rukojmí

Po útoku na izraelský národní tým na Olympiádě v Mnichově v roce 1972 a kvůli stále častějším útokům na diplomaty a představitele států v 60. a 70. letech byla ze stran některých států snaha o přijetí obecněji koncipované protiteroristické úpravy. Mezinárodní společenství se však nebylo schopné shodnout na právní úpravě, a tak bylo přistoupeno k dalším sektorovým úmluvám, ohledně jejichž témat panoval konsenzus napříč státy.¹²

Takovou úmluvou byla **Úmluva o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců**, která byla schválena v New Yorku v roce 1973. Podobně jako předcházející smlouvy obsahuje princip *aut dedere aut judicare* a zakládá jurisdikci na základě teritoriality i personality. V rámci principu ochrany zakládá jurisdikci nad osobami požívajícími mezinárodní ochrany a které mají toto

¹¹ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovaném zločinu*. Praha: C.H. Beck, 2003. s. 17-18 ISBN 80-717-9305-1;

Úmluva o potlačení protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby (Řím, 10.3.1988). [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2005-100>. [cit. 2023-03-08].

¹² BLUMENAU, Bernhard. The Other Battleground of the Cold War: The UN and the Struggle against International Terrorism in the 1970s. *Journal of Cold War Studies* [online]. Winter 2014, (Vol. 16, 1), p. 73-76. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26924445>

postavení v souvislosti s funkcemi, které vykonávají jménem daného státu. Podle úmluvy patří mezi osoby požívající mezinárodní ochrany v čase, kdy se nachází v cizím státě, hlava státu nebo osoba vykonávající funkci hlavy státu, hlava vlády, ministr zahraničí a doprovázející členové rodiny. A dále zástupci nebo úřední osoby státu nebo mezinárodní organizace mezivládní povahy a jejich členové rodiny, jež byly v době spáchání trestného činu proti nim (případně úředním místnostem, dopravním prostředkům, obydlím) oprávněné požívat zvláštní ochrany podle mezinárodního práva. Úmluva stanovuje postihnout úmyslné spáchání vraždy, únosu a útoku proti osobě požívající mezinárodní ochrany, a také násilný útok na úřední místnost této osoby, dopravní prostředky nebo obydlí. Do výčtu jsou zahrnuty také hrozba, pokus a účastenství.¹³

Další úmluvou z této oblasti byla **Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí**, byla přijata v New Yorku v roce 1979. Tato úmluva vyplňovala mezery v právní úpravě týkající se relativně častého způsobu teroristického činu, který nebyl přímo upraven. Trestným činem braní rukojmí je podle úmluvy zmocnění se jiné osoby, zadržení a hrozba usmrcením, zraněním nebo dalším zadržováním s cílem přimět třetí stranu k nějakému jednání nebo zdržení se jednání. Touto třetí stranou může být stát, mezinárodní mezivládní organizace, fyzická nebo právnická osoba nebo skupina osob.

Jako předchozí úmluvy obsahuje také princip aut dedere aut judicare. Oproti ostatním úmluvám je zde rozdíl, že obsahuje tzv. Francouzskou klauzuli, ta vyjadřuje, že k vydání údajného pachatele nedojde, pokud byla žádost učiněna za účelem stíhání osoby pro její rasu, náboženství, národnost, etnický původ nebo politické přesvědčení.¹⁴

¹³ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovaném zločinu*. Praha: C.H. Beck, 2003. s. 18-20. ISBN 80-717-9305-1;

Úmluva o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců (New York, 14.12.1973). [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1978-131>.

¹⁴ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovaném zločinu*. Praha: C.H. Beck, 2003. s. 20-21. ISBN 80-717-9305-1;

Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí (New York, 17.12.1979). [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-36>

2.1.3. Smlouvy o kontrole a eliminaci prostředků zneužívaných při teroristických činech

Jednou z těchto smluv je **Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů** schválená ve Vídni v roce 1980. Zabývá se jaderným materiálem určeným pro civilní účely a není primárně určena jako protiteroristická úprava, ale spíše slouží jako instrument k zajištění mírového využívání jaderné energie a také práva životního prostředí. Obsahuje však ustanovení sloužící k ochraně jaderného materiálu a ustanovení postihující trestné činy v souvislosti s jaderným materiálem, a proto ji tematicky řadíme k protiteroristickým úmluvám. V tom smyslu postihuje úmyslné spáchání činu bez oprávnění, jako je držení, přijetí, užívání, předání, změny, ukládání či rozptylování jaderných materiálů, což může zapříčinit smrt nebo škodu na zdraví a majetku.¹⁵ V roce 2005 byla v New Yorku přijata **Mezinárodní úmluva o potlačování činů jaderného terorismu**, která v čl. 2 přináší definici jaderného terorismu. Mimo jiné ve své úpravě zahrnuje činy ohrožující jaderné elektrárny a reaktory, obsahuje princip *aut dedere aut judicare* a nabádá státy ke spolupráci v případě vyšetřování a prevence jaderného terorismu.¹⁶

Další úmluvou v této kategorii je **Úmluva o označování plastických trhavin pro účely jejich identifikace**. Byla schválena v Montrealu v roce 1991 jako odpověď na bombový útok nad městem Lockerbie. Zavádí preventivní pravidla pro umožnění monitorování trhavin a nezakládá žádné nové trestněprávně postihnutelné skutkové podstaty činů. Jejím cílem je zlepšení kontroly nad trhavinami tím, že zefektivní kontrolu a detekci chemických látek přinášejících na palubu letadla a zamezí převoz takových látek, kromě těch, které jsou označovány a převáženy v souladu se zákonem.¹⁷

¹⁵ Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů (Viedeň, 3.3.1980). [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2016-64>.

¹⁶ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovaném zločinu*. Praha: C.H. Beck, 2003. s. 22. ISBN 80-717-9305-1;

CANN, Michelle. *2010 Nuclear Security Summit National Commitment Implementation: Steps in the Fight Against Nuclear Terrorism* [online]. Mar. 1, 2012 s. 6-7. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep11123>;

Mezinárodní úmluva o potlačování činů jaderného terorismu (New York, 13. 4. 2005). [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2007-57>.

¹⁷ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské*

2.1.4. Obecněji koncipované protiteroristické úmluvy

Do této skupiny se řadí **Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků** uzavřená v New Yorku 1997. Samostatné bombové útoky byly jednou z posledních oblastí, které do té doby nebyly upraveny vlastní sektorovou úmluvou. V půlce 90. let se odehrálo několik velmi vážných bombových útoků, které upozornily na tuto situaci. Jen v roce 1996 se udál např. útok na ubytovací zařízení amerického letectva poblíž města Dhahran v Saudské Arábii, řada útoků v Tel Avivu a Jeruzalémě uspořádané organizací Hamás a útok v Colombu na Srí Lance, kde zemřelo 90 lidí a přes 1400 bylo zraněno.¹⁸

V principu je tato úmluva podobná těm předchozím. Změnou oproti nim je především rozšíření výčtu podmínek, za kterých daný stát ustavuje jurisdikci nad trestnými činy. A výčet trestných činů je rozšířen o: protiprávní a úmyslné sestrojení, umístění, vypuštění nebo odpálení výbušniny nebo jiného zařízení na veřejných prostorech, území státu nebo vládního zařízení, v systému veřejné dopravy nebo infrastruktury, a to s úmyslem způsobit smrt, vážné zranění nebo rozsáhlé škody. Úmluva se neomezuje pouze na konvenční zbraně, ale i chemické, biologické a jaderné. Za trestné se považuje i spolupachatelství a pokus, organizace nebo navádění jiných osob.¹⁹

Významnou úmluvou této kategorie je **Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu** přijatá v roce 2000 v New Yorku. Z dosavadních smluv je její pojetí trestných činů nejvíce obecné. Její úprava je komplexnější než předchozí

instrumenty proti terorismu a organizovaném zločinu. Praha: C.H. Beck, 2003. s. 22-23. ISBN 80-717-9305-1;

MARCHIAFAVA, Giovanni. The Montreal Protocol 2014 and Current International Regulation Issues on Aviation Security. *Rivista Di Studi Politici Internazionali* [online]. 2016, (vol. 83, 2 (330)), p. 250-251. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44427762>;

Úmluva o značkování plastických tržavin pro účely detekce (Montreal, 1.3.1991). [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2003-6>.

¹⁸ Patterns of Global Terrorism 1996: The Year in Review. *U.S. Department of State: Archive* [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://1997-2001.state.gov/global/terrorism/1996Report/year.html>

¹⁹ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovaném zločinu*. Praha: C.H. Beck, 2003. s. 23-24. ISBN 80-717-9305-1;

WITTEN, Samuel. The International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings. *The American Journal of International Law* [online]. Oct., 1998, (Vol. 92, 4), p. 774-778 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep11123>;

Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků (New York, 15.12.1997). [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2001-80>.

sektorové úmluvy a také jako první upravuje oblast financování terorismu. Za finanční prostředky je podle úmluvy považován majetek jakéhokoli druhu (hmotný, nehmotný, movitý, nemovitý, právní dokumenty, listiny apod.). Trestným činem je podle úmluvy úmyslné a protiprávní poskytování nebo shromažďování finančních prostředků s úmyslem nebo vědomím, že budou použity za účelem spáchání trestných činů definovaných v některých předešlých úmluvách (v příloze této úmluvy je odkazováno na 9 úmluv, které jsou výše popsány), činů určených ke způsobení smrti nebo zranění jiné osoby (kromě osob zastávajících aktivní roli v rámci ozbrojených konfliktů), dále určených k zastrašení obyvatelstva a k přinucení vlády nebo mezinárodní organizace k provedení nějakého činu nebo zdržení se nějakého činu. Stejně tak je trestný pokus, podílení se na činu, organizování činu nebo řízení jiné osoby a přispívání k němu. Úmluva zajišťuje právo takové majetky detekovat, zabavit, či zmrazit. Tento výčet nových skutkových podstat trestných činů nepřímo přináší definici terorismu na obecné úrovni. Tato úmluva tedy obsahuje první relativně obecnou a všeobecně přijímanou definici terorismu.

Úmluva zavazuje signatáře ke spolupráci v trestněprávních záležitostech, k přijetí právní úpravy, kterou úmluva obsahuje, zásadu *aut dedere aut judicare* včetně vyloučení politické výjimky.²⁰

Výčet těchto právních instrumentů není kompletní, jsou zde uvedeny ty nejvýznamnější a jedná se spíše o přehled toho, jakým způsobem mezinárodní organizace k této problematice přistupují. Můžeme konstatovat, že tyto smlouvy přistupují k úpravě terorismu obdobným způsobem. Nestanovují obecnou definici, ale spíše výčet trestných činů, které běžně za terorismus můžeme označit. Většinou mají společné prvky, jako např. zásadu *aut dedere aut judicare*, závazek ke spolupráci mezi státy, stanovení jurisdikce nad trestnými činy a postupně

²⁰ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovaném zločinu*. Praha: C.H. Beck, 2003. s. 24-27. ISBN 80-717-9305-1

PIKNA, Bohumil. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie: (právní náhled)*. Praha: Linde, 2006. s. 23-54. ISBN 80-7201-615-6;

BANTEKAS, Ilias. The International Law of Terrorist Financing. *The American Journal of International Law* [online]. Apr., 2003, (Vol. 97, 2), p. 323-325. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3100109>;

Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu (New York, 10.1.2000). [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2006-18>.

smlouvy rozvíjejí materii práva týkající se teroristických činů. Samotný termín terorismus tedy však převážně nepoužívají a pokud ho definují, tak pouze nepřímo.

2.1.5. Globální protiteroristická strategie OSN

Mezi výčet důležitých instrumentů týkajících se boje proti terorismu je možné zařadit ještě Globální protiteroristickou strategii OSN z roku 2006. Tento akt je významný tím, že se poprvé všechny státy OSN shodly na jednotném přístupu v této problematice. Strategie spolu s akčním plánem upravuje kroky pro zefektivnění boje proti terorismu na regionální i mezinárodní úrovni, volá po implementaci rezolucí orgánů OSN a pojednává např. i o tématu dodržování lidských práv.²¹

3. Problematika Mezinárodně přijímané definice terorismu

3.1. Pojem terorismu v sektorových úmluvách

Jak již bylo zmíněno, uzavřené mezinárodní úmluvy nepřináší jednotnou definici terorismu. Teroristické činy jsou posuzovány na základě jejich složek a jednání a některé zmíněné úmluvy tak nepřímo přinášejí definici terorismu.

Nejúspěšnější je v tom Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu (New York, 2000) tím, že stanovuje za trestné: shromažďování nebo poskytnutí finančních prostředků za účelem způsobit smrt nebo zranění s cílem zastrašit obyvatelstvo, přinutit k něčemu vládu nebo mezinárodní organizaci. K tomu přidává všechny trestné činy obsažené v těchto 9 úmluvách: Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel (Haag, 1970), Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montreal, 1971),

²¹UN Global Counter-Terrorism Strategy. *United Nations | Office of Counter-Terrorism*. [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.un.org/counterterrorism/un-global-counter-terrorism-strategy>;

FOLTIN, P.; ŘEHÁK, D. Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. *Obrana a strategie* [Online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z:

<https://www.obranaastrategie.cz/redakce/tisk.php?lanG=cs&clanek=20125&slozka=23581&xsekc e=19470&>

Protokol o boji s protiprávními činy násilí na letištích sloužících mezinárodnímu civilnímu letectví (Montreal, 1988), Úmluva o potlačení protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby (Řím, 1988), Protokol o potlačení nezákonných činů proti bezpečnosti pevně ukotvených plošin v pevninské mělčině (Řím, 1988), Úmluva o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců (New York, 1973), Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí (New York, 1979), Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů (Vídeň, 1980), Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků uzavřená (New York, 1997). V tomto výčtu tedy můžeme vidět nepřímou a širokou definici terorismu založenou na specifických činech. Tato úmluva, také jako jedna z mála vůbec, používá výraz terorismus. Jak už ale vyplývá z názvu, úmluva pojednává o prevenci financování terorismu, ne o terorismu obecně.

Dalším takovým instrumentem, který výslovně cílí na terorismus, je Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků (New York, 1997). Ta se nepokouší terorismus definovat, ale stejně jako ostatní sektorové smlouvy pouze upravuje činy, které jsou právem postihnutelné bez ohledu na motivaci.²²

Ještě je možné v této souvislosti zmínit Mezinárodní úmluvu o potlačování činů jaderného terorismu (New York, 2005), ta se ovšem zabývá pouze mezinárodním jaderným terorismem, a ne terorismem v obecné rovině.²³ Jiné široce přijímané mezinárodní úmluvy výraz terorismus nepoužívají pro zakotvení skutkové podstaty trestných činů, které upravují.

3.2. Snaha o jednotnou definici

Mezinárodní společenství mělo snahu kodifikovat i obecnou definici terorismu, a ne pouze ve formě sektorových úmluv. Prvním takovým pokusem byla Úmluva o prevenci a trestání terorismu z roku 1937, která obsahovala obecnou

²² SOLL, Gabriel. TERRORISM: THE KNOWN ELEMENT NO ONE CAN DEFINE. *Willamette Journal of International Law and Dispute Resolution* [online]. 2004, (Vol. 11, 1), p. 160-162 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26211199>

²³ Mezinárodní úmluva o potlačování činů jaderného terorismu (New York, 13. 4. 2005). [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2007-57>.

definici, jednotlivé státy se na ní ale neshodovaly, a proto úmluva nikdy nevstoupila v platnost.

Touto cestou šlo i Valné shromáždění, které vydalo Rezoluci o prostředcích k odstranění mezinárodního terorismu (č. 49/60), ve které byla v čl. 3 Deklarace o prostředcích k odstranění mezinárodního terorismu obsažena podstata teroristických činů. Jedná se o činy, které jsou páčány s cílem vyvolat strach ve veřejnosti, skupině lidí nebo v určitých osobách, a to z politických důvodů. Tyto činy nejsou ospravedlnitelné za žádných okolností, ať by se jednalo o politické, filozofické, ideologické, rasové, etnické, náboženské nebo jakékoli jiné důvody.²⁴

Rezoluce Valného shromáždění však nejsou právně závazné, tak tuto definici můžeme brát pouze jako směr, kterým se OSN chce ubírat, a nikoli jako právně závazné pravidlo. V závazné formě pojednává o tomto pojmu Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1566 (2004), která v čl. 3 žádá, aby jednotlivé státy předcházely trestným činům a trestaly je s ohledem na jejich závažnost. Mezi tyto činy patří trestné činy spáchané s úmyslem způsobit smrt nebo zranění, braní rukojmí s cílem vyvolat u veřejnosti strach, nebo ve skupině lidí nebo u určitých osob, zastražit obyvatelstvo nebo přinutit stát nebo mezinárodní organizaci, aby něco konala nebo se konání zdržela. Ustanovení cílí na ochranu civilních osob a také odkazuje na dosavadní protiteroristické úmluvy přijaté mezinárodním společenstvím. Dále uvádí, že tyto trestné činy nejsou ospravedlnitelné politickými, filozofickými, ideologickými, rasovými, etnickými, náboženskými nebo jinými důvody podobné povahy. Můžeme vidět, že obě definice jsou si podobné a staví na stejném základě. Přes tyto snahy však nemůžeme brát tyto definice jako plnohodnotné a mezinárodně přijímané. Na takové podobě se mezinárodní společenství dosud neshodlo.²⁵

²⁴ Art. 3, Resolution on measures to eliminate international terrorism. (n. 49/60, 17.2.1995) General Assembly [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://undocs.org/en/A/RES/49/60>.

²⁵ Art. 3, Resolution on threats to international peace and security caused by terrorist acts. (n. 1566, 8.10. 2004) United Nations Security Council. [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1566\(2004\)](https://undocs.org/S/RES/1566(2004));

BEKELE, Henok Kebede. Problem of Defining Terrorism under International Law: Definition by the Appeal Chamber of Special Tribunal for Lebanon as a Solution to the Problem. *Beijing Law Review* [online]. June 2021, (Vol.12 No.2) [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=109931#ref25>.

3.3. Problematika pojmu terorismus

Definovat pojem terorismus je složité z právního hlediska, ale také z politických a ideologických důvodů. Je potřeba aby definice zahrnovala opravdu jen to, co je terorismus, a ne útoky na veškeré chráněné zájmy, jako stát, jeho představitele, veřejnost apod. Definice ale musí být dostatečně široká, aby nevyřadila činy, které by tam spadat měly, a zároveň dostatečně úzká, aby oddělovala legitimní a nelegitimní prostředky protestu (proti státům, politickým uskupením apod.)²⁶

To souvisí s odlišností vnímání některých států toho, co je terorismus a co je boj za svobodu. Což je jeden z důvodů, proč nedochází ke všeobecnému konsenzu. Existuje řada takových případů, kdy je situace sporná, nebo se v čase změnila. Příkladem může být Tálibán, jehož příslušníci byli za sovětské okupace Afganistánu považováni za bojovníky za svobodu a byli podporováni USA. A pak v roce 1999 byl Tálibán Radou bezpečnosti prohlášen za teroristickou organizaci, a nyní stojí v čele státu.²⁷ Dalším příkladem nejasného dělení může být situace mezi Izraelem a Palestinou. Izrael považuje Palestince za teroristy, Palestina je pak považuje za bojovníky za svobodu. Přesto, že v tomto případě OSN Palestince za teroristy nepovažuje, takové názorové rozdíly nejsou nápomocné při hledání jednotné definice.

Pod pojmem terorismus se tedy skrývají další aspekty než jen právem definované činy. Terorismus má ideologické podbarvení, které se liší v závislosti na jednotlivých subjektech. Jejich způsob provedení, prostředky a cíle jsou potom odlišné. Terorismus je tedy do jisté míry subjektivní pojem, různé státy mají problémy s různými projevy terorismu a podle toho je terorismus v daném státě vnímán. V případě snahy o zahrnutí do definice terorismu veškeré možné projevy, způsoby, motivace apod. stává se definice příliš širokou a složitou, a může to vést k problému neopodstatněného omezování lidských práv.

²⁶ HODGSON, Jacqueline a Victor TADROS. The Impossibility of Defining Terrorism. *New Criminal Law Review: An International and Interdisciplinary Journal* [online]. Summer 2013, (Vol. 16, 3), p. 496 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.1525/nclr.2013.16.3.494>.

²⁷ NÍ AOLÁIN, Fionnuala. In Afghanistan, Lest We Forget: This is No Time for International Acceptance of the Taliban, a Long-Designated Terrorist Group. *Justsecurity.org* [online]. 2021 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/77786/in-afghanistan-lest-we-forget/>

Podle soudkyně Mezinárodního soudního dvora Rosalyn Higginsové nemá výraz terorismus žádný právní význam, je to pouze způsob označení činů, které jsou všeobecně považované za nežádoucí buď za použití nezákonných prostředků nebo ohrožující chráněné zájmy.²⁸

3.4. Zhodnocení stávající úpravy

Předpokládá se, že existence mezinárodně přijímané definice by přinesla větší právní jistotu a efektivnější aplikaci právních norem. Některé právní mechanismy jsou přímo navázány na pojem terorismus. Např. bezpečnostní sbory mají specifické pravomoci týkající se potírání terorismu.²⁹ Dalším příkladem mohou být instrumenty omezující lidská práva v rámci boje proti terorismu, o kterých pojednává tato práce v dalších částech. Přestože jednotlivé státy si upravují pojetí tohoto pojmu po svém, jeho absence na mezinárodní úrovni přináší určitou míru nejistoty. Pokud má tento výraz zakládat právní následky, je potřeba aby byl jasně vymezený. Stejně tak je důležité, aby příliš vágní výraz nemohl být zneužíván.³⁰

Důležitost přijetí definice je zdůrazněna také Rezolucí Valného shromáždění OSN č. 42/159 (1987), která mimo jiné říká, že přijetím definice by mohla být zvýšena efektivita boje proti terorismu.³¹

²⁸ GOSWAMI, Shreya a Kriti BHATIA. International Terrorism: THE CONCEPTUAL DIMENSIONS. *World Affairs: The Journal of International Issues* [online]. Jul-Sep., 2020, (Vol. 24, 3), p. 112 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48590646>;

BEKELE, Henok Kebede. Problem of Defining Terrorism under International Law: Definition by the Appeal Chamber of Special Tribunal for Lebanon as a Solution to the Problem. *Beijing Law Review* [online]. June 2021, (Vol.12 No.2) [cit. 2023-02-18]. Dostupné z:

<https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=109931#ref25>;

ZEIDAN, Sami. Desperately Seeking Definition: The International Community 's Quest for Identifying the Specter of Terrorism. *Cornell International Law Journal* [online]. 2004, (3/2004) p. 491-493. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z:

<https://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1530&context=cilj>

²⁹ HODGSON, Jacqueline a Victor TADROS. The Impossibility of Defining Terrorism. *New Criminal Law Review: An International and Interdisciplinary Journal* [online]. Summer 2013, (Vol. 16, 3), p. 497 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z:

<https://www.jstor.org/stable/10.1525/nclr.2013.16.3.494>

³⁰ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 23. ISBN 978-80-7380-513-5.

³¹ Resolution on measures to prevent international terrorism which endangers or takes innocent human lives or jeopardizes fundamental freedoms. (n. 42/159, 7.12.1987) United Nations General Assembly [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/152637>.

Na druhou stranu ale sektorová povaha právních ustanovení v mezinárodních úmluvách je efektivní v tom, že množství smluv, které jsou všeobecně přijímané, postihuje širokou škálu způsobů, jakými teroristické útoky mohou být provedeny, aniž by bylo nutné posuzovat motiv a cíl teroristických útoků, což je důležitý prvek, na kterém se mezinárodní společenství těžko shoduje.

Také je důležité podotknout, že ne vždy je motiv teroristického útoku jasný. Z povahy útoku nebo na základě informací o pachatelích nemusí být vždy známé, proti komu útok mířil, či z jakého politického nebo ideologického důvodu byl útok proveden.

Výhoda těchto úmluv je, že nepostihují pouze činy, které můžeme vnímat jako teroristické, ale veškeré trestné činy, ať už je motiv jakýkoli, a to je zajisté něco, co pomáhá tato právní ustanovení vynucovat. Ne každý trestný čin, který je popsán v úmluvách, je teroristický. Tyto činy nemusejí mít politický nebo ideologický podtext a jejich úprava tedy může být aplikována na širší škálu trestných činů, což může přispívat ke komplexnějšímu zajišťování bezpečnosti.³²

4. Rezoluce Rady bezpečnosti

Valné shromáždění OSN bylo tradičně využíváno jako prostředek pro boj s terorismem, nicméně v posledních desetiletích se zvýšila důležitost Rady bezpečnosti. Od konce studené války Rada bezpečnosti přijala řadu rezolucí týkajících se boje proti terorismu, ale i dalších problémů. Její funkce v rámci mezinárodního společenství je významná a vychází z povahy svého postavení, které je ukotveno v čl. 25 Charty OSN. Má právo vydávat rozhodnutí týkající se všech 193 čl. OSN a ti mají povinnost jej přijmout a provést. Rada bezpečnosti může tedy být efektivním prostředkem díky vydávání závazných rezolucí týkajících se mezinárodní bezpečnosti.

ZEIDAN, Sami. Desperately Seeking Definition: The International Community's Quest for Identifying the Specter of Terrorism. *Cornell International Law Journal* [online]. 2004, (3/2004) p. 492. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z:

<https://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1530&context=cilj>

³² LEVITT, Geoffrey. Is "Terrorism" Worth Defining?. *OHIO NORTHERN UNIVERSITY LAW REVIEW* [online]. 1986, (vol. 13), p. 112-115 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <http://uniset.ca/terrorism3/13OhioNULRev97.pdf>

Některé z rezolucí týkající se terorismu byly přijaty v návaznosti na určité události a týkají se tak specifických subjektů, jiné jsou pak obecnějšího charakteru. Pro téma boje proti terorismu byla velmi významná Rezoluce č. 1373, která je obecného charakteru a je relevantní pro obecnou právní úpravu boje proti terorismu. Byla přijata po útocích 11. září 2001. Tato rezoluce stanovuje rámec pro zlepšení mezinárodní spolupráce, zavazuje státy kriminalizovat teroristické činy, bránit financování jejich organizací a zamezovat jejich volnému pohybu přes hranice. Také zřizuje komisi pro kontrolu implementace předchozích úmluv členskými státy. Tato rezoluce je významná svým značným rozsahem a faktem, že zavazuje své členské státy ke změně vnitrostátní legislativy.³³

Formou rezolucí může Rada bezpečnosti také rozhodovat o sankcích. Takové sankce se mohou lišit rozsahem. Některé jsou jednodušeji aplikovatelné a nevytvářejí příliš velké změny pro fungování státu. Může jít např. o stažení či snížení počtu diplomatických představitelů v určité zemi. Komplexnější sankce mohou mít dopad na vnitřní politiku a fungování určitého státu, a také na jeho působení a vztahy za hranicemi daného státu.

V minulých letech byly využity sankce jako nástroj boje proti terorismu např. proti Súdánu. Po pokusu o atentát na egyptského prezidenta Mubaraka v roce 1995 v Etiopii byl Súdán požádán o vydání tří podezřelých pro účely soudního řízení v Etiopii. Súdán nevyhověl požadavkům a v návaznosti na to byly v roce 1996 uvaleny diplomatické sankce. Dalším příkladem je použití sankcí proti Tálibánu, a to po bombových útocích na americké ambasády v Keni a Tanzanii v roce 1998. Sankce, které byly uvaleny o rok později, měly sloužit k donucení vydání Usámy Bin Ládina a k zastavení poskytování útočiště členům teroristických skupin. V této době Tálibán ovládal většinu území Afghánistánu, a přestože nebyl oficiálním představitelem státu, některými státy byl za něj považován.³⁴

³³Frequently Asked Questions on International Law Aspects of Countering Terrorism. *UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME* [online]. 2009. p.30-32. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/FAQ/English.pdf>; FOLTIN, P.; ŘEHÁK, D. Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. *Obrana a strategie* [Online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/redakce/tisk.php?lanG=cs&clanek=20125&slozka=23581&xsekc e=19470&>

³⁴ HEUPEL, Monika. Adapting to Transnational Terrorism: The UN Security Council's Evolving Approach to Terrorism. *Security Dialogue* [online]. Dec., 2007, (Vol. 38, 4), p. 484-485 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26299639>

Kromě těchto závazných rezolucí může ještě Rada bezpečnosti vydávat doporučení pro pokojné řešení sporů. Dalším prostředkem používaným za výjimečných okolností, který Rada bezpečnosti může využívat, jsou ad hoc trestní tribunály, jako tomu bylo např. pro bývalou Jugoslávii.³⁵

5. Případ Lockerbie

Případ teroristického útoku nad městem Lockerbie ilustruje způsob, jakým může fungovat v praxi snaha o prosazení principu aut dedere aut judicare, tedy vydat nebo soudit, jakým způsobem je možné ho vykládat a jaké jsou další okolnosti a nástroje, které mohou takový právní problém ovlivnit.

21. prosince 1988 vzlétl let společnosti Pan Am č. 103 z londýnského Heathrow směrem na letiště JFK v New Yorku. V 18:56 hodin mělo letadlo ve výšce 10 000 metrů poslední kontakt s věží a o 7 minut později letadlo explodovalo ve vzduchu nad skotským městem Lockerbie. 243 pasažérů, 16 členů posádky a 11 lidí z města Lockerbie přišlo o život. Mezi lednem 1989 a listopadem 1991 prověřoval americko-skotský tým stopy v 50 zemích, vyslechl 14 000 lidí a prohledal 845 čtverečních mil v přilehlých oblastech u Lockerbie. Na základě důkazů došel k závěru, že pachatelé byli dva muži pocházející z Libye, a to zpravodajský důstojník Abdelbaset Al Megrahi a Al Amin Khalifa Fhimah.

Přestože neexistovaly žádné formální diplomatické vztahy nebo dvoustranné dohody mezi USA, Velkou Británií a Libyí, byla předána Libyi neformální žádost o extradici. Představitelé těchto dvou zemí vydali společnou deklaraci, kde požadovali, aby Libye: vydala pro účel soudního procesu obviněné a přijala odpovědnost za činy libyjských státních činitelů; předložila veškeré informace k dané věci, včetně jmen lidí zodpovědných za zločin, poskytla plný přístup ke všem svědkům, dokumentům a dalším materiálním důkazům a zaplatila odpovídající kompenzaci. Libyjská vláda odmítla přistoupit na tyto požadavky. Zejména odmítla extradici s vysvětlením, že takový čin by způsobil přímý zásah

³⁵ FUNCTIONS AND POWERS. *United nations security council*: [online]. [cit. 2023-02-22].

Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/content/functions-and-powers>;

PIKNA, Bohumil. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie: (právní náhled)*. Praha: Linde, 2006. s. 51-59. ISBN 80-7201-615-6

do vnitřních záležitostí Libye. Následně Libye provedla vlastní vyšetřování a na jejím základě byli tito podezřelí vzati do vazby. Libye si stála za svým přesvědčením nevydat podezřelé, ale jako gesto dokazující, že se snaží přivést pachatele ke spravedlnosti, navrhla připuštění pozorovatelů z USA a Velké Británie k soudnímu procesu. Nebo jako alternativní řešení – nechat Mezinárodní soudní dvůr rozhodnout, kterému ze států přináleží jurisdikce v dané věci.

Závazek „vydat nebo soudit“ plynoucí z Úmluvy o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montrealská úmluva, 1971) je vyjádřen v čl. 7 následovně: „Smluvní stát, na jehož území je údajný pachatel zjištěn, bude povinen, pokud ho nevydá, bez jakékoliv výjimky a ať byl trestný čin spáchán na jeho území, či nikoliv, předložit případ příslušným orgánům za účelem trestního stíhání. Tyto orgány rozhodnou stejným způsobem jako v případě kteréhokoliv jiného závažného trestného činu podle práva toho státu.“³⁶ Libye si ustanovení vyložila tak, že stát je primárně povinen ustanovit jurisdikci nad obviněným na svém území, přestože se čin stal jinde a z ustanovení tedy nevyplývá, že musí dojít k extradici, když o ni jiný stát požádá. Tím tedy zásada „vydat nebo soudit“ ponechává danému státu volbu, jak bude postupovat. Podle tohoto ustanovení je tedy vnitrostátní vyšetřování v Libyi jedinou další možností proti vydání.

Představitelé Libye se vyjádřili, že proběhne soud v Libyi tak, aby byly respektovány principy mezinárodního práva a aby byla zajištěna spravedlnost pro obžalované a pro oběti. USA a Velká Británie na to však odmítaly přistoupit a žádosti o spolupráci ze strany Libye nevyhověly, nebo je ignorovaly.

Libye poukázala na to, že její postup byl v souladu s Montrealskou úmluvou, přesněji s čl. 5 odst. 2, který stanovuje učinění opatření k uplatnění pravomocí nad některými trestnými činy v úmluvě v případě, že údajný pachatel je na území daného státu a není vydán jinému státu v souladu s jinou mezinárodní smlouvou.³⁷

³⁶ Čl. 7, Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montreal, 23.9.1971). [online]. [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1974-16?text=Vyhl%C3%A1%C5%A1ka+%C4%8D.+16%2F1974+Sb.>

³⁷ čl.5 (2). Každý smluvní stát učiní obdobně nezbytná opatření k uplatnění své pravomoci nad trestnými činy uvedenými v článku 1 odst. 1 písm. a), b) a c) a v článku 1 odst. 2, pokud se tento odstavec vztahuje na tyto trestné činy v případě, kdy se údajný pachatel nachází na jeho území a tento stát ho nevydá podle článku 8 některému ze států uvedených v odst. 1 tohoto článku.

Dalším argumentem je, že čl. 5 odst. 3 nevyklučuje právní kroky na území daného státu a odkazuje na pravidlo přijaté čl. 7 dané úmluvy, tedy zmíněné aut dedere aut judicare. Dále tvrdí, že Libye započala kroky pro provedení soudního posouzení případu a že příslušní představitelé Velké Británie a USA byli vyzváni ke spolupráci, ale že místo toho tyto dvě země vyhrožovaly Libyi a ani nevykloučily ozbrojený zásah. Libye trvala na tom, že tím, že tyto strany odmítly podat informace a detaily týkající se vyšetřování, nesplnily svoji povinnost spolupracovat v kriminálních záležitostech podle čl. 11 odst. 1 Montrealské Úmluvy.³⁸

Libye a na druhé straně Velká Británie a USA se ocitly v patové situaci. Proběhla řada dalších pokusů o vyřešení situace na základě těchto právních předpisů. Např. Libye nabídla variantu, že by tyto dvě země poslaly pozorovatele k soudnímu procesu a Libye podporovala svůj postoj tvrzením, že vnitrostátní právo zakazuje Libyi extradici svých občanů. Velká Británie a USA nadále však ze svých postojů odmítaly ustoupit.

Vzhledem k neměnné situaci se mezinárodní společenství uchýlilo k jinému přístupu. V roce 1992 přijala Rada bezpečnosti dvě rezoluce. Rezoluce č. 731, která žádala Libyi, aby plně vyhověla požadavkům USA, Velké Británie a Francie (která se připojila k jejich snahám). Zatímco Rezoluce č. 748 uvalila na Libyi ekonomické sankce, ty byly o rok později ještě rozšířeny Rezolucí č. 883.

Ve snaze potvrdit svoji pozici předložila Libye případ Mezinárodnímu soudnímu dvoru a žádala o přijetí předběžných opatření, které by zajišťovaly, aby je USA a Velká Británie nemohla nějakým způsobem přimět vydat podezřelé. Libye u soudu neuspěla, a tím byla potvrzena závaznost a opodstatněnost rezoluce uvalující sankce.

Čl. 103 Charty OSN říká: „V případě rozporu mezi závazky členů Organizace podle této Charty a jejich závazky podle kterékoli jiné mezinárodní

³⁸ Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention arising from the Aerial Incident at Lockerbie (Libyan Arab Jamahiriya / United Kingdom), Provisional Measures, Order of 14 April 1992, I.C.J. Reports 1992, p. 3. Max-Planck-Institut [online]. [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: https://www.mpil.de/de/pub/publikationen/archiv/world-court-digest.cfm?fuseaction_wcd=aktdat&aktdat=21500000200.cfm; Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montreal, 23.9.1971). [online]. [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1974-16?text=Vyhl%C3%A1%C5%A1ka+%C4%8D.+16%2F1974+Sb.>

dohody, mají přednost závazky podle této Charty.³⁹ Na jeho základě můžeme považovat závazné rezoluce Rady bezpečnosti za nadřazené závazkům Montrealské úmluvy. Tímto odůvodněním a přihlédnutím ke zmíněnému neúspěchu Libye u Mezinárodního soudního dvora, tedy nepřímo dojdeme k tomu, že uvalené sankce na Libyi jsou legitimní, z čehož vyplývá, že Libye nemá jinou možnost než extradici.

Byla projednávána řada kompromisů a způsobů provedení soudního procesu, a nakonec se strany dohodly na tom, že soud proběhne v neutrální zemi, a to v Nizozemsku. Na základě nalezení kompromisu byli 6. dubna 1999 Al-Megrahi a Fhimah přepraveni do Nizozemska a později toho dne byly staženy sankce.

Samotný soud začal o více než rok později. Al-Megrahi a Fhimah byli souzeni v Nizozemsku na bývalé americké vojenské základně Camp Zeist a byli souzeni podle skotského práva skotskými soudci. Rozhodnutí bylo učiněno 31. ledna 2001. Al-Megrahi byl shledán vinným a Fhimah nevinným. Al-Megrahi byl odsouzen k 20 letům odnětí svobody, což mělo být vykonáno ve skotském vězení. Pro úplnost stojí za zmínku, že Megrahi se dále neúspěšně pokoušel proti rozhodnutí odvolat, a nakonec byl v roce 2009 z vězení propuštěn ze zdravotních důvodů – trpěl rakovinou prostaty v konečném stádiu a o 3 roky později zemřel.⁴⁰

Vyřešení toho případu rozhodně není typickým příkladem použití zásady *aut dedere aut judicare* a ani jím být nemůže, protože došlo k soudu v jiné zemi a za zvláštního právního režimu. Nicméně stejně došlo k předání obviněných skotské jurisdikci, i když za pozměněných podmínek. Z toho důvodu se vývoj situace dá do jisté míry považovat za aplikaci zásady *aut dedere aut judicare*. Je

³⁹ Čl. 103, Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora (26.6.1945) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/07/Charta-OSN-2019.pdf>.

⁴⁰ SCHARF, Michael. A Preview of the Lockerbie Case. *ASIL Insights* [online]. May 04, 2000, (Vol. 5, 5) [cit. 2022-12-23]. Dostupné z: <https://www.asil.org/insights/volume/5/issue/5/preview-lockerbie-case>;

Timeline: Lockerbie bomber release. *BBC News*. [online]. [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-south-scotland-10852766>;

KENEALY, Daniel. Releasing the Lockerbie bomber: National interests, intergovernmental relations and para-diplomacy. *Scottish Affairs*. 2017, (vol. 26, 4), p. 411-419. [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.research.ed.ac.uk/en/publications/releasing-the-lockerbie-bomber-national-interests-intergovernment>

ale pravdou, že zásadní roli zde sehrály rezoluce Rady bezpečnosti a uvalené sankce.⁴¹

5.1. Rezoluce Rady bezpečnosti a uvalení sankcí

Pravomoc Rady bezpečnosti vydávat závazné rezoluce pramení z kapitoly VII, čl. 39 Charty OSN: „Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42, aby byl udržen nebo obnoven mezinárodní mír a bezpečnost.“ Pokud tedy Rada bezpečnosti dojde k závěru, že situace je natolik závažná, má otevřené dveře k provedení čl. 41, podle kterého může stanovit přerušování hospodářských, dopravních, diplomatických a některých informačních styků. Čl. 42 je zde pro případ, že opatření uvedená v čl. 41 nejsou dostatečná a umožňuje Radě bezpečnosti podniknout vojenské, tedy letecké nebo námořní akce nebo akce za pomoci pozemních sil.⁴²

Rezoluce Rady bezpečnosti v souvislosti s případem Lockerbie byly prvními závaznými sankcemi, které mířily proti členskému státu v souvislosti se státem sponzorovaným terorismem.

Po ukončení vyšetřování bombového útoku na letadlo nad městem Lockerbie, požadovala Rada bezpečnosti, aby Libye vydala dva podezřelé, přijala zodpovědnost za útok a mimo jiné upustila od veškerých forem podpory terorismu a účasti na něm. Jak již bylo popsáno výše, Libye se výzvám nepodřídila.

Libye si stála za přesvědčením, že jedná v souladu s právem, přesněji s Montrealskou úmluvou, která zavazovala k dodržení závazku *aut dedere aut judicare* a může tedy řešit případ na své půdě. Velká Británie a USA si však nárokovaly ustavení jurisdikce také, a to protože se teroristický čin odehrál

⁴¹ FRANK, Jonathan. Return to Lockerbie and the Montreal Convention in the Wake of the September 11th Terrorist Attacks: Ramifications of Past Security Council and International Court of Justice Action. *Denver Journal of International Law and Policy*. 2002(vol. 30, n. 4), article 7. p. 532-543. [cit. 2022-12-23]. dostupné z: <https://digitalcommons.du.edu/djilp/vol30/iss4/7/>; PLACHTA, Michael. The Lockerbie Case: the role of the Security Council in enforcing the principle *aut dedere aut judicare*. *Denver Journal of International Law and Policy*. 2001 (Vol. 12, 1), p. 125–140. [cit. 2022-12-23]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ejil/article/12/1/125/359046>

⁴² Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora (26.6.1945) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/07/Charta-OSN-2019.pdf>.

v letadle registrovaném v USA, tedy ve své podstatě na „americké půdě“ a zároveň i na půdě Velké Británie, kde došlo ke značným škodám v důsledku útoku a mezi oběťmi byli i občané Británie. Tyto nároky kladly z pozice principu univerzální jurisdikce, který říká, že v obzvlášť závažných činech jurisdikce náleží určitému státu bez ohledu na to, jaké je podezřelý národnosti.⁴³

Po tom, co se situace nijak nevyvíjela a obě strany trvaly na svém, uvalila Rada bezpečnosti v roce 1992 sankce na základě čl. 39 Charty. Na základě Rezoluce č. 748 byly členské státy OSN vázány omezit leteckou přepravu s Libyí, zakázat obchodování s letadly a materiálem souvisejícím s letadly, obchodování se zbraněmi a ukončit vojenskou spolupráci. Dále byly státy nuceny omezit počty libyjských diplomatů na svém území a vyhostit jakékoli občany Libye podezřelé ze zapojení v teroristické činnosti. O rok později, v roce 1993, byl Rezolucí č. 883 rozšířen okruh sankcí, byly zpřísněny sankce týkající se omezení letecké dopravy a také mezinárodnímu společenství přibyla povinnost zmrazit finanční prostředky náležící libyjské vládě nebo podnikům zřízeným v některém členském státě (kromě podniků souvisejících s prodejem ropy a některých dalších produktů).

Dva libyjské podezřelí byli předáni soudu až v roce 1999, mezitím byly sice sankce platné, nicméně postupem času už bylo vidět, že sankce přestávají fungovat. Liby se dařilo přesvědčovat Organizaci africké jednoty, Arabskou ligu a další státy o tom, že navrhovaný soudní proces nebude vůči podezřelým Libyjcům spravedlivý. Některé africké státy porušovaly sankce tím, že jejich představitelé létali do Tripolisu. V létě 1998 dokonce 53 členů Organizace africké jednoty odhlasovalo odmítnutí dodržování sankcí. I přes to bylo nakonec snažení o vydání dvou Libyjců úspěšné, a kompromisy byly dojednány. Tyto události však vyvolávají otázku legitimacy uvalených sankcí.

⁴³ JOYNER, Christopher a Wayne ROTHBAUM. Libya and the Aerial Incident at Lockerbie: What Lessons for International Extradition Law?. *Michigan Journal of International Law* [online]. 1993, (Vol. 14, 2) p. 233-236. [cit. 2022-12-23]. Dostupné z: <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1585&context=mjil>;

5.2. Legitimita přístupu OSN a zhodnocení

Podle Iana Hurda (2014, str. 367-369) se legitimita rozhodnutí Rady bezpečnosti odvíjí od ochoty jednotlivých aktérů podvolit se autoritě a jejich vnitřní motivace její nařízení dodržovat. Dá se také říci, že moc Rady bezpečnosti je taková, do jaké míry jsou podřízené státy ochotné řídit se jejími nařízeními. Dále se dá legitimita vzdáleně odvodit od toho, že jednotlivé státy využívají jiné mechanismy Rady bezpečnosti a že celkově fungují v tomto systému mezinárodního společenství.

Na případu Lockerbie můžeme pozorovat další způsob, ze kterého by mohlo být možné vyvodit legitimitu sankcí Rady bezpečnosti. A to, nechat posoudit situaci Mezinárodním soudním dvorem. Jak už jsem popsala výše, ve sporu, kde Libye žádala Mezinárodní soudní dvůr o předběžná opatření, byla potvrzena platnost sankcí. Nadřazenost rozhodnutí Rady bezpečnosti se dá odůvodnit článkem 103 Charty: „V případě rozporu mezi závazky členů Organizace podle této Charty a jejich závazky podle kterékoli jiné mezinárodní dohody, mají přednost závazky podle této Charty.“⁴⁴

V případě Lockerbie je tedy možné si odůvodnit jednání Rady bezpečnosti a dojít k závěru, že bylo legitimní. Nejde ale přehlížet jasný politický podtext. Na druhé straně se ovšem rozhodně nedá říci, že by se Libye svým jednáním nesnažila chránit své politické zájmy. Je patrné, že Rada bezpečnosti může být ovlivněna politikou a její činnost je nejefektivnější tehdy, kdy se politické zájmy shodují s těmi právními.⁴⁵

Přístup, který byl aplikován v případě Lockerbie, má však své nedostatky. Pro většinu států OSN a Rady bezpečnosti se jednalo o nepochybný projev terorismu. Panovala o tom shoda v Radě bezpečnosti, což umožnilo uvalit sankce,

⁴⁴ PLACHTA, Michael. The Lockerbie Case: the role of the Security Council in enforcing the principle *aut dedere aut judicare*. *Denver Journal of International Law and Policy*. 2001 (Vol. 12, 1), p. 129–136. [cit. 2022-12-23]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ejil/article/12/1/125/359046>

⁴⁵ HURD, Ian. The UN Security Council and the International Rule of Law. *The Chinese Journal of International Politics*. Oxford University Press, 2014 (Vol. 7, 3), 362–371. [cit. 2022-12-23]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/48615915#metadata_info_tab_contents; HEUPEL, Monika. Adapting to Transnational Terrorism: The UN Security Council's Evolving Approach to Terrorism. *Security Dialogue* [online]. Dec., 2007, (Vol. 38, 4), p. 482-487 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26299639>

a to ve výsledku nejvíce přispělo k nalezení kompromisu. Proč tento systém zafungoval souvisí s otázkou legitimacy, kterou jsem rozvedla výše a díky této relativně všeobecné shodě, v tomto případě, mezinárodní společenství dosáhlo svého cíle.

Celý princip rozhodování byl také ovlivněn tím, že se jednalo o státem sponzorovaný terorismus a předpokládalo se, že v Libyi by pravděpodobně ke spravedlivému soudu nedošlo.

Tento případ je tedy viditelně ovlivněn politikou, nejde se ale vždy spoléhat na to, že politické rozhodnutí bude správné. Rada bezpečnosti není orgán, který by nutně zohledňoval názor všech států a nedá se říct, že by byl úplně nezávislý či objektivní, protože členové vždy budou, do jisté míry, přednostně chránit svoje zájmy. Další nevýhodou je, že existuje možnost, že přestože má rozhodnutí Rady bezpečnosti značnou váhu, tak se může stát, že se sama odzbrojí. Tak jako se tomu stalo např. v roce 2022 v souvislosti s válkou na Ukrajině rozpoutanou Ruskem, kdy Rusko může jako jeden ze stálých členů použít vůči rozhodnutím právo veta.⁴⁶

Další nedostatek můžeme vidět na přístupu některých zemí a nechuti dodržovat uvalené sankce. Což ale plyne z povahy mezinárodních uskupení. OSN je rozsáhlé uskupení států a nedá se zaručit, že některé státy nebudou dávat přednost svým zájmům před zájmy celku i přes uvalené sankce.

Oproti tomu právní úprava plynoucí z úmluv je sice apolitická a vztahuje se na každý stát stejně, můžeme ale vidět, že např. v případě Lockerbie nebyla dostačující a jakmile stát vydání odmítal a opíral se o výklad úmluvy, nezbývalo mezinárodnímu společenství mnoho možností.

6. Ochrana lidských práv v rámci boje proti terorismu

V předešlé části práce jsem se zabývala tím, jak funguje mezinárodní společenství ve svých snahách stavět terorismus mimo zákon a přivádět

⁴⁶ Rusko využilo právo veta. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN odsuzující ruskou invazi neprošla. *Irozhlás.cz* [online]. 26. února 2022 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rada-bezpecnosti-osn-veto-nato-rusko-valka-ukrajina-rezoluce_2202260203_hyh

pachatele k zodpovědnosti. Žádný problém však nemá pouze jednu stranu a jeden úhel pohledu, proto je důležité zabývat se i záležitostmi osob, které jsou na druhé straně tohoto problému. Těmi jsou podezřelí z terorismu a jejich lidská práva.

Existuje zde několik názorů a výhrad, které se stavějí proti ochraně lidských práv teroristů. Jedním z nich je přesvědčení, že si teroristé nezaslouží, aby jejich lidská práva byla chráněna, protože sami je svými činy porušují. Dalším argumentem je, že zajišťování lidských práv snižuje efektivitu boje proti terorismu. Spočívá v tvrzení, že zajištění bezpečnosti se nemůže obejít bez omezení práv, případně i lidských práv. Tyto argumenty se nacházejí spíše v rovině morálně-politické než právní, přestože v tvorbě práva mezinárodního společenství se jim nepřikládá příliš velká váha, stejně mají dopad na společnost, např. na politiku a na náladu ve společnosti.⁴⁷

6.1. Mezinárodněprávní dokumenty a lidská práva

Existuje řada mezinárodněprávních dokumentů, které nám poskytují určitý rámec a základní minimum toho, jaká práva by měla být chráněna. V této kapitole se věnuji těm instrumentům, které jsou relevantní pro ochranu práv podezřelých z terorismu. V roce 1948 vydala OSN Všeobecnou deklaraci lidských práv, která přestože nebyla závazná, byla významná tím, že byla prvním komplexním mezinárodněprávním dokumentem přijatým na globální úrovni. Deklarace podává základní rámec občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv, a tím určovala, jakým směrem se mají jednotlivé státy a mezinárodní společenství v ochraně lidských práv ubírat.⁴⁸

6.1.1. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

Důležitým dokumentem zakotvujícím lidská práva je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (angl. International Covenant on Civil and

⁴⁷ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 176-182. ISBN 978-80-7380-513-5

⁴⁸ PAVLÍČEK, Václav a Helena HOFMANNOVÁ. *Občanská a lidská práva v současné době*. Praha: Auditorium, 2014. s. 11-20. ISBN 978-80-87284-51-3

Political Rights, dále jen ICCPR). Tento dokument rozvíjí a rozšiřuje některá práva, která se objevila už ve Všeobecné deklaraci lidských práv a vytváří z nich právně závazná pravidla, která jsou členské státy OSN povinné prosazovat ve svém vnitrostátním právním řádu. ICCPR byl podepsán v roce 1966 v New Yorku na půdě OSN. Některé jeho části jsou relevantní pro téma boje proti terorismu a stojí za uvedení v této kapitole.

Čl. 6 upravuje právo na život. Přestože je to považováno za jedno z nejzákladnějších práv, nemá absolutní povahu. V tomto článku jsou upraveny základní podmínky pro státy, ve kterých ještě trest smrti nebyl zrušen a odmítá svévolné zbavení života. Toto právo je jmenováno v ICCPR mezi právy jejichž derogaci nelze vyhlásit, není možné se tedy od něj odchýlit. Úplný zákaz trestu smrti přináší Druhý opční protokol (1991) k ICCPR. K dnešnímu dni se k němu zavázalo 90 států světa.⁴⁹

Dalším takovým právem, které ICCPR uvádí jako nederogovatelné a je často skloňováno v souvislosti s terorismem, je zákaz mučení. Čl. 7 uvádí: „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Zvláště nebude nikdo bez svého svobodného souhlasu podrobován lékařským nebo vědeckým pokusům.“⁵⁰ Institut derogace práv, který je také v ICCPR obsažen, včetně výčtu nederogovatelných práv, bude blíže popsán v následující kapitole.

Dalším relevantním pravidlem je právo na svobodu a osobní bezpečnost obsažené v článku 9. Toto ustanovení nařizuje, že jakékoli zadržení nebo zatčení musí být opodstatněné a nesmí být svévolné. Takové osobě musí být sdělena obvinění a důvody zadržení.

ICCPR také obsahuje právo na spravedlivý proces. Toto právo se příležitostně zdá být ovlivněno veřejným míněním a celkově názory, které nejsou založené na právním základu. Čl. 14 ICCPR zakotvuje rovnost všech osob před

⁴⁹ STATUS OF RATIFICATION INTERACTIVE DASHBOARD. *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://indicators.ohchr.org/>; <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-international-covenant-civil-and-political>

⁵⁰ Čl. 7, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Valné shromáždění OSN. (16.12.1966) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

soudem a stanovuje další opatření vedoucí k tomu, aby dotyčný nebyl znevýhodněn a soud byl spravedlivý.

Práve, které je také častým terčem omezení, je zákaz zasahování do soukromí. Podle čl. 17 toto zasahování do soukromí nesmí být svévolné, zahrnuje i rodinu, domov, korespondenci a chrání čest a pověst osob.

Politická práva, jako jsou svoboda projevu, sdružování a shromažďování, obsahuje čl. 19, 21 a 22. Tato práva jsou omezována relativně často. Je zde velmi těžké rozhodnout, kdy se jedná pouze o uplatňování svých práv, a kdy už jednání překonalo meze, za kterými je možné tato práva omezit.⁵¹

6.1.1.1. Výbor pro lidská práva

Kontrolním mechanismem ICCPR je Výbor pro lidská práva (dále jen Výbor), který zřizuje čl. 28. Skládá se z 18 nezávislých odborníků. Výbor hodnotí a kontroluje dodržování pravidel obsažených v ICCPR na základě zpráv o stavu dodržování lidských práv, které jsou předkládány na vyžádání Výboru.⁵² V návaznosti na to Výbor vypracovává pro členské státy zprávy s hodnocením a doporučeními. Dále Výbor vydává Obecné připomínky (angl. General Comments) zejména k interpretaci pravidel v ICCPR a na základě Opčního protokolu (1976) přijímá stížnosti jednotlivců, jejichž práva byla porušena.⁵³

⁵¹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 171-176. ISBN 978-80-7380-513-5;
PAVLÍČEK, Václav a Helena HOFMANNOVÁ. *Občanská a lidská práva v současné době*. Praha: Auditorium, 2014. s. 21-25. ISBN 978-80-87284-51-3;
Counter-Terrorism Module 9 Key Issues: International Covenant on Civil and Political Rights. *United Nations Office on Drugs and Crime* [online]. [cit. 2022-12-23]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/e4j/zh/terrorism/module-9/key-issues/international-covenant-on-civil-and-political-rights.html>;

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Valné shromáždění OSN. (16.12. 1966) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

⁵² Tamtéž, čl. 40

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. *Vláda ČR* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/r/p/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/mezinarodni-pakt-o-obcanskych-a-politickych-pravech-19851/>

⁵³ Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights. In: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-international-covenant-civil-and-political>

Podle čl. 41 ICCPR je možné posoudit plnění závazků členského státu na základě oznámení jiného státu o neplnění závazků vyplývajících ze samotného paktu. Oba státy musí prohlásit, že uznávají příslušnost Výboru, aby mohl být tento mechanismus použit.⁵⁴ Výboru je věc předložena, pokud nedojde do 6 měsíců k vyřešení sporu mezi státy. Pokud ani potom není dosaženo řešení, umožňuje čl. 42 ustanovení smírčí komise ve snaze o urovnání sporu v souladu s ICCPR.⁵⁵

6.1.2. Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

Úmluva byla přijata Valným shromážděním OSN v New Yorku v roce 1984. Zákaz mučení je považován za *ius cogens* a je jedním ze základních nezpochybnitelných práv. Je obsažen v několika lidskoprávních dokumentech v různých formách. Oproti ICCPR je v této úmluvě obsažena přesnější definice toho, co představuje mučení. Podle čl. 1 je to úmyslné jednání, které způsobí silnou bolest nebo psychické či fyzické utrpení s cílem získat informace, přiznání, nebo osobu potrestat, zastrašit, přinutit k nějakému jednání, nebo z jakéhokoli jiného důvodu, který je založený na diskriminaci. To se vztahuje na činy veřejných činitelů nebo osob úředně pověřených.⁵⁶

Další důležitou zásadou, kterou tato úmluva obsahuje, je zásada *non-refoulement* v čl. 3. Ta zakazuje vypovězení, vrácení či vydání osob jinému státu, kde by mohlo osobám hrozit mučení. Zásada je obsažena i v dalších dokumentech, jako např. v čl. 7 ICCPR, kde je obsažena nepřímě. Poprvé se objevila v Úmluvě o právním postavení uprchlíků (1951).⁵⁷

⁵⁴ Čl. 41. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Valné shromáždění OSN. (16.12.1966) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

⁵⁵ Tamtéž, čl. 42.

Tamtéž, čl. 7;

SCHEU, Harald Christian, ed. *Právní aspekty boje proti terorismu: Legal aspects of counter-terrorism*. Praha: Vodnář, 2005. s. 63-64. ISBN 80-85889-67-6;

Introduction to the Committee: Human Rights Committee. *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/ccpr/introduction-committee>

⁵⁶ Čl. 1 odst. 1, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. (10.12.1984) United Nations General Assembly. [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>.

⁵⁷ Čl. 7, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Valné shromáždění OSN. (16.12.

Dále Úmluva proti mučení zřizuje v čl.17 Výbor proti mučení. Ten se skládá z 10 odborníků na lidská práva a při jejich volbě se bere v potaz i spravedlivé geografické zastoupení členů. Tento výbor provádí šetření na základě obdržení informací o tom, že v některém státě probíhá systematické mučení a jeho členové na tomto základě vytváří zprávy a je možné i navštívit dané území.⁵⁸

Kogentní a nederogovatelná povaha zákazu mučení je vyjádřena v čl. 2 odst. 2, který říká, že neexistují žádné, ani výjimečné, okolnosti, které by mohly mučení ospravedlnit. Tato povaha byla dále potvrzena řadou institucí, např. zprávami Výboru proti mučení, které dávaly doporučení Jemenu (2004) a USA (2006) v oblasti vymýcení mučení a jiného podobného zacházení⁵⁹ a Obecnou připomínkou č. 6 Výboru pro lidská práva OSN (1982)⁶⁰

6.1.3. Dokumenty regionální úrovně

Na evropské úrovni můžeme zmínit dva dokumenty, které obsahují lidskoprávní úpravu vhodnou k tomuto tématu. Radou Evropy přijatá Úmluva o ochraně lidských práv a svobod (1950) a Listina základních práv Evropské unie (2000).

Tyto dvě úmluvy pojednávají mimo jiné o výše zmíněných právech v podobném stylu jako ICCPR. Navíc obsahují např. právo na vlastnictví, které

1966) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

SCHEU, Harald Christian, ed. *Právní aspekty boje proti terorismu: Legal aspects of counter-terrorism*. Praha: Vodnář, 2005. s. 69-71. ISBN 80-85889-67-6

⁵⁸ Counter-Terrorism Module 9 Key Issues: International Covenant on Civil and Political Rights.

United Nations Office on Drugs and Crime [online]. [cit. 2022-01-09]. Dostupné z:

<https://www.unodc.org/e4j/zh/terrorism/module-9/key-issues/international-covenant-on-civil-and-political-rights.html>;

⁵⁹ Committee Against Torture conclusions and recommendations CAT/C/CR/31/4, [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2FC%2FCR%2F31%2F4&Lang=en;

CAT/C/USA/CO/2, [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2FC%2FUSA%2FCO%2F2&Lang=en.

⁶⁰ Art. 6, General Comment No. 6, United Nations Human Rights Committee. (27.7.1982) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/45388400a.html>.

bývá v rámci boje proti terorismu často omezováno. Obvykle v podobě sankcí prostřednictvím zmrazování peněžních účtů a zabavování majetku.⁶¹

6.1.4. Další dokumenty

Lidskoprávních dokumentů a z nich vyplývajících práv, které bývají u podezřelých z terorismu porušována, je více. Kromě výše zmíněných stojí za zmínku např. Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (1966) – obsahuje ekonomická, sociální a kulturní práva, která jsou často porušována a hrozba terorismu je často zneužívána pro omezování těchto práv. Dalším relevantním dokumentem je Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1965), která kromě diskriminace na základě rasy, barvy pleti, původu, etnika a jiných specifik např. řeší také tzv. racial profiling, tedy neodůvodněné a nepoměrné zaměřování se na menšinové skupiny obyvatelstva na základě rasy, etnika apod., zejména ze stran bezpečnostních složek.⁶²

6.2. Derogace lidských práv

Institut, který je upraven v ICCPR v čl. 4 a v Evropské úmluvě o lidských právech v čl.15,⁶³ umožňuje v určitých případech dočasně suspendovat některá

⁶¹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 171-176. ISBN 978-80-7380-513-5;

Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Řím, 4.11.1950). [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z:

https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf;

Charter of Fundamental Rights of the European Union. (7.12.200) [online]. [cit. 2023-03-08].

Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=cs)

[content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=cs](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=cs)

⁶² MOECKLI, Daniel. General Recommendation No. 36 (2020) on Preventing and Combating Racial Profiling by Law Enforcement Officials (C.E.R.D.). *Cambridge University Press* [online]. 17.12.2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/international-legal-materials/article/general-recommendation-no-36-2020-on-preventing-and-combating-racial-profiling-by-law-enforcement-officials-cerd/437C850D229D994F855135927AB924CF>;

General Recommendation No. 36 on preventing and combating racial profiling by law enforcement officials. (17.12.2020) United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination. [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: [https://documents-dds-](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G20/349/50/PDF/G2034950.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G20/349/50/PDF/G2034950.pdf?OpenElement](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G20/349/50/PDF/G2034950.pdf?OpenElement)
BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 175-176. ISBN 978-80-7380-513-5

⁶³ Derogaci lidských práv také obsahuje American Convention on human rights (1969) která není předmětem této práce.

lidská práva. Za jakých podmínek je umožněna derogace lidských práv je upraveno v mezinárodních dokumentech několika způsoby. ICCPR umožňuje derogaci za mimořádných situací, které ohrožují život národa. Na tomto základě je možné omezit plnění lidskoprávních závazků. Není to však možné aplikovat vůči veškerým lidským právům, ke kterým ICCPR zavazuje. Vyhlášení derogace musí proběhnout za určitých podmínek, vyhlášení provádí ústřední orgány státu a musí být o derogaci uvědoměny ostatní členské státy prostřednictvím generálního tajemníka OSN a musí uvést důvod k tomuto zásahu do práv (čl. 4 odst. 3). Tato omezení nesmějí být diskriminační k určitým skupinám osob, jako např. z důvodu rasy, občanství, náboženství nebo sociálního původu (čl. 4 odst. 1).

Některá z těchto práv mají natolik důležitou povahu, že není možné se od nich odchýlit a jsou vnímána jako kogentní. V ICCPR v čl. 4 odst. 2, je uvedeno: právo na život; zákaz mučení, otroctví, uvěznění z důvodu nedodržení smluvního závazku; zákaz retroaktivity v trestním právu; právo na uznání právní osobnosti; svoboda myšlení, svědomí a náboženství. Zmíněné lidskoprávní dokumenty obsahují vlastní výčet nederogovatelných práv a podmínky derogace. Evropská úmluva o lidských právech nastavuje podmínky derogace velmi podobně jako ICCPR, výčet nederogovatelných práv je však o něco užší.⁶⁴

Výbor pro lidská práva se však domníval, že některé vyhlášené derogace nebyly opodstatněné a nemělo by k nim docházet v takové četnosti. V roce 2001 vydal Výbor Obecnou připomínku č. 29, která se týká čl. 4 ICCPR. Tato připomínka mimo jiné upřesňuje podmínky derogací a zdůrazňuje nederogovatelnou povahu vybraných lidských práv.⁶⁵

⁶⁴ Čl. 4. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Valné shromáždění OSN. (16.12.1966) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>; PAVLÍČEK, Václav a Helena HOFMANNOVÁ. *Občanská a lidská práva v současné době*. Praha: Auditorium, 2014. s. 23. ISBN 978-80-87284-51-3; BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 195-196. ISBN 978-80-7380-513-5; SCHEU, Harald Christian, ed. *Právní aspekty boje proti terorismu: Legal aspects of counter-terrorism*. Praha: Vodnář, 2005. s. 61-62. ISBN 80-85889-67-6

⁶⁵ Art. 4. General Comment No. 29: States of Emergency. United Nations Human Rights Committee [online]. (31.8.2001) [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/451555>; SCHEU, Harald Christian, ed. *Právní aspekty boje proti terorismu: Legal aspects of counter-terrorism*. Praha: Vodnář, 2005. s. 64-65. ISBN 80-85889-67-6; STEFANOVSKA, Vesna. Derogation of Human Rights Rules in Times of Emergency. *Cambridge International Law Journal* [online]. 4.7.2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z:

6.3. Limitace lidských práv

Institut limitace práv je dalším způsobem, kterým je možné omezit některá práva za určitých okolností. Týká se těch práv, která nejsou považována za absolutní a je využívána častěji než derogace. Limitace se nijak formálně nevyhlašuje, ale tato možnost bývá obsažena v daném ustanovení, které obsahuje samotné pravidlo. Aby bylo možné na tomto základě některé právo omezit, je nutné, aby takové omezení nebylo arbitrární, bylo na základě zákona a z legitimních důvodů. Těmi může být v tomto případě národní bezpečnost, zároveň nesmí být diskriminační, a musí být potřebné – tedy proporcionální. Příkladem může být čl. 19 ICCPR, který každému dává právo na zastávání svého názoru, svobodu projevu a přijímání a rozšiřování informací a myšlenek. Zároveň však v odst. 3 nastavuje limity této svobody a umožňuje ji zákonem omezit z důvodu ochrany národní bezpečnosti, veřejného pořádku apod.⁶⁶

6.4. Příklad vyhlášení derogace ve Velké Británii po 11. září 2001

Díky institutu derogace můžeme pozorovat případy, kdy docházelo k dlouhodobým vyhlášením stavu nouze⁶⁷, kterými bylo ospravedlňováno omezování lidských práv. Příkladem je počínání Velké Británie po útocích 11. září 2001, kdy byla vyhlášena derogace některých lidských práv a byl vydán Protiteroristický, trestní a bezpečnostní zákon z roku 2001 (Anti-terrorism, Crime and Security Act 2001, dále jen ATCSA 2001). Možnost dlouhodobé derogace ICCPR nevyklučuje, přestože jejími autory nebyla takto zamýšlena.⁶⁸

<http://cilj.co.uk/2020/07/04/derogation-of-human-rights-rules-in-times-of-emergency/>

⁶⁶ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 193-195. ISBN 978-80-7380-513-5;

Counter-Terrorism Module 7 Key Issues: Limitations Permitted by Human Rights Law. *United Nations Office on Drugs and Crime* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/e4j/zh/terrorism/module-7/key-issues/limitations-permitted-by-human-rights-law.html>;

Čl. 19. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Valné shromáždění OSN. (16.12. 1966) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

⁶⁷ V originálních dokumentech se používá výraz „emergency“, který můžeme přeložit jako nouze nebo ohrožení.

⁶⁸ BROWN, Gordon, ed. *The Universal Declaration of Human Rights in the 21st Century: A Living Document in a Changing World*. GLOBAL CITIZENSHIP COMMISSION. *Open Reports*

Po teroristických útocích 11. září 2001 vyvstaly ve Velké Británii obavy z terorismu. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1368 a č. 1373 odsoudily teroristické činy a vybízely k přijetí opatření pro prevenci teroristických útoků a zamezení poskytování útočiště osobám, které jsou s teroristickými činy nebo organizacemi nějak spojeny.

Aby bylo možné se odchýlit od určitého lidskoprávního ustanovení, Velká Británie formálně vyhlásila derogaci. Podmínkou je, aby bezpečnostní situace byla tak vážná, že je považována za veřejné ohrožení státní existence⁶⁹.

Důvodem přistoupení k protiteroristickým opatřením bylo to, že se v té době předpokládalo, že se na území Británie vyskytovaly osoby podezřelé z vazeb na teroristické organizace nebo ze zapojení do terorismu. Tím byly podle vlády splněny podmínky pro vyhlášení derogace podle čl. 4 ICCPR. Ta mířila proti čl. 9 téže úmluvy. Článek zaručuje svobodu a osobní bezpečnost, mimo jiné zakazuje svévolné zatčení nebo zadržení, zatčení bez sdělení důvodů nebo obvinění a zaručuje právo na řízení před soudem pro zatčené nebo nacházející se ve vazbě. Tato pravidla nejsou zahrnuta mezi nederogovatelnými právy, které jmenuje čl. 4 a je tedy možné je omezit.

Dále bylo třeba vyhlásit derogaci dotčených práv vyplývajících z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen ECHR), přesněji čl. 5 odst. 1, písm. f), který se týká zákonného omezení svobody osob určených k vyhoštění nebo vydání. Samotnou derogaci upravuje ECHR v čl. 15, kde je zakotven způsob a podmínky odstoupení od závazků v případě ohrožení a samotná formulace pravidla je velmi podobná jako v ICCPR.⁷⁰ Vyhlášením derogace se vláda snažila zamezit případným střetům lidskoprávních závazků a nově vyhlášené protiteroristické úpravy ATCSA (2001).

Důvodem pro vyhlášení derogace byl čl. 4 ATCSA (2001), který rozšiřoval pravomoci zadržovat cizí státní příslušníky, kteří byli označeni za podezřelé z terorismu. Někteří z nich měli být deportováni, ale v jejich domovském státě by

Series [online]. Open Book Publishers, 2016, (ed. 1, vol. 2) s. 59-60. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1bpmb7v>

⁶⁹ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech používá výraz „life of the nation“, který můžeme přeložit jako život národa.

⁷⁰ Čl. 5, čl. 15. Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Řím, 4.11.1950). [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf.

jim hrozilo mučení, což by odporovalo čl. 7 ICCPR, a čl. 3 ECHR, od kterých se nelze za žádných okolností odchýlit. Takovéto časově neomezené zadržení by bez derogace nebylo možné. ATCSA (2001) byl dočasně působící zákon, měl platit 15 měsíců a v případě, že by parlament nerozhodl o jeho prodloužení, měl po této době přestat platit. V případě pokračování by byl každý rok podroben přezkumu.⁷¹

Byly zdokumentovány případy, kdy podezřelí z terorismu podle ATCSA (2001) byli zadrženi na neurčitou dobu bez obvinění, několik z nich bylo drženo déle než dva roky ve vězení s maximální ostrahou. Několik z nich využilo možnost opustit Velkou Británii, což ATCSA (2001) dovoluje. Někteří z takto zadržených nemohli být deportováni do svých domovských států, protože by jim tam mohlo hrozit mučení. Zákaz mučení je jedno z práv, od kterého se nelze odchýlit, ale protože byli klasifikováni jako bezpečnostní riziko, nemohou být propuštěni na svobodu. Zadržení na základě ATCSA (2001) nemohou být ani souzeni, protože informace, na jejichž základě byli zadrženi, jsou tajné.⁷²

Zákonnost kontroverzních ustanovení byla posuzována Zvláštní odvolací komisí pro imigranty, u které měli také jednotlivci možnost se odvolat proti postupu úřadů. Dále se zákonem zabýval odvolací soud, parlament a v roce 2009 je posuzoval i Evropský soud pro lidská práva.⁷³

⁷¹ HUMAN RIGHTS WATCH. NEITHER JUST NOR EFFECTIVE: *Indefinite Detention Without Trial in the United Kingdom Under Part 4 of the Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001*. 2004. s. 4-9. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z:

<https://www.hrw.org/legacy/backgrounder/eca/uk/index.htm>;

MARTIN, Dixon, McCorquodale ROBERT a Sarah WILLIAMS. *Cases and Materials on International Law*. Sixth edition. Oxford University Press, 2022. p. 222-224. ISBN 978-0-19-872764-4;

HONEYWOOD, Christian A. Britain's Approach to Balancing Counter-Terrorism Laws with Human Rights. *Journal of Strategic Security* [online]. University of South Florida Board of Trustees, 2016. p. 31-33. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26473337>

⁷² HUMAN RIGHTS WATCH. NEITHER JUST NOR EFFECTIVE: *Indefinite Detention Without Trial in the United Kingdom Under Part 4 of the Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001*. 2004. p. 5-6. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z:

<https://www.hrw.org/legacy/backgrounder/eca/uk/index.htm>

⁷³ Spojené Království 2000-2013: Kolize ústavní ochrany práv a svobod jednotlivce s protiteroristickou legislativou | Všehrd - Spolek Českých Právníků. *Všehrd - Spolek Českých Právníků* [online]. [cit. 2023-02-02] Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/spojene-kralovstvi-2000-2013-kolize-ustavni-ochrany-prav-a-svobod-jednotlivce-s-protiteroristickou-legislativou_d4b6c741-bfac-4cd9-abff-fefed437c713;

Derogating from the ECHR: Designated Derogation Orders and Remedies. *www.parliament.uk*. [online]. 8 July 2021 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z:

<https://publications.parliament.uk/pa/jt5802/jtselect/jtrights/89/8911.htm>

Zvláštní odvolací komise ve svém přezkumu neshledala samotné podmínky vyhlášení jako problematické, souhlasila s přesvědčením, že veřejné ohrožení bylo dostatečně vysoké, aby bylo klasifikováno jako život národa ohrožující, jako je to v podmínkách mezinárodních smluv. Komise však považovala za diskriminační to, že se vztahuje pouze na občany cizích států, a nikoli na občany Velké Británie, kteří také mohou představovat hrozbu pro bezpečnost. Tento názor se rozcházel s názorem odvolacího soudu, který rozlišení mezi občany a cizími státními příslušníky nepovažoval za diskriminační, protože se to vztahovalo pouze na ty osoby, které stát chtěl deportovat, ale nemohl. Z toho titulu nemají nárok na stejná práva, a ustanovení tedy není diskriminační. Sněmovna lordů oproti tomu také vyjádřila názor, že je ustanovení diskriminační a také disproportorní. Důvodem bylo, že vzhledem k důkazům o existenci vazeb britských občanů na teroristické organizace, je takovéto zacházení pouze s občany cizích států neospravedlnitelné. V roce 2004 toto sporné ustanovení Sněmovna lordů prohlásila za neslučitelné s mezinárodními závazky a přestalo být účinné 14.3. 2005 a s ním i derogace.⁷⁴

Evropský soud pro lidská práva sdílel názor se Sněmovnou lordů. Touto záležitostí se zabýval v případě A. a ostatní proti Spojenému království (žádost č. 3455/05) kde v roce 2009 konstatoval, že byla porušena některá ustanovení ECHR. Konkrétně se tak stalo v čl. 5, který zaručuje právo na svobodu a osobní bezpečnost. V odst. 1, který toto právo zaručuje každému, kromě případů stanovených touto úmluvou, zde soud shledal že právní úprava ATCSA (2001) byla diskriminační, protože mířila jen proti občanům bez britského občanství. Dále porušila odst. 4, který říká, že každý, kdo byl zbaven svobody může podat návrh k soudu, aby bylo rozhodnuto o zákonnosti zbavení svobody, což nebylo některým podezřelým umožněno. A dále těmto zadrženým osobám nebylo umožněno využít své právo na kompenzaci, které je zakotveno v odst. 5 pro případy zatčení nebo zadržení v rozporu s ustanoveními samotného čl. 5.⁷⁵

⁷⁴ MARTIN, Dixon, McCorquodale ROBERT a Sarah WILLIAMS. *Cases and Materials on International Law*. Sixth edition. Oxford University Press, 2022. p. 224. ISBN 978-0-19-872764-4

⁷⁵ Press release issued by the Registrar. (n. 127/19.2.2009) GRAND CHAMBER JUDGMENT A. AND OTHERS v. THE UNITED KINGDOM. The European Court of Human Rights. [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%22itemid%22:%22003-2638619-2883392%22>};

Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Soud došel k závěru, že dotčené ustanovení nedokázalo správně uchopit bezpečnostní problém a vzhledem k tomu, že ignorovalo hrozbu, kterou mohou představovat i občané Velké Británie, je ustanovení disproporcionální a diskriminační, a je tedy porušením mezinárodních závazků. Otázku splnění podmínek pro vyhlášení derogace soud za problematickou nepovažoval.⁷⁶

Otázce, zda bylo vyhlášení derogace oprávněné, se věnovaly některé lidskoprávní orgány, např.: Výbor OSN pro lidská práva, Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace, úřad Komisaře Rady Evropy pro lidská práva a také některé nevládní organizace. Např. Human Rights Watch se podle své zprávy domnívala, že závažnost hrozby pro Velkou Británii nebyla dostatečně velká, aby ospravedlnila zásah do lidských práv. A dále, že vláda nedokázala dostatečně doložit, že hrozba je tak závažná, že ohrožuje život národa a že stávající legislativa nebyla dostačující. Ve zprávě tvrdí, že k tomu nebyly předloženy dostatečné konkrétní důkazy. Dalším argumentem může být to, že žádné jiné státy po útocích 11. září 2001 k derogaci práv nepřistoupily. Na druhé straně zde můžeme však uvést argument, který říká, že vláda došla k závěru o nutnosti derogace na základě utajovaných informací, proto je takové dokazování nutnosti poněkud komplikované.⁷⁷

6.4.1. Zhodnocení

Jako vhodnější řešení bezpečnostní situace se jeví vytvoření trvale platné právní úpravy namísto dočasných ustanovení, které vytvářejí problémy v oblasti lidských práv. Právní úprava ATCSA (2001) tedy nebyla v souladu s právem a byla zrušena, ale i kdybychom se přiklonili k jinému názoru na to, jestli byla v souladu se zákony, je nutné říci, že v některých aspektech byla i nepraktická.

(Řím, 4.11.1950). [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z:
https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf

⁷⁶ Derogating from the ECHR: Designated Derogation Orders and Remedies. *www.parliament.uk*. [online]. 8 July 2021 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z:

<https://publications.parliament.uk/pa/jt5802/jtselect/jtrights/89/8911.htm>

⁷⁷ HUMAN RIGHTS WATCH. NEITHER JUST NOR EFFECTIVE: *Indefinite Detention Without Trial in the United Kingdom Under Part 4 of the Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001*.

2004. p. 7-8. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z:

<https://www.hrw.org/legacy/backgroundunder/eca/uk/index.htm>

Vzhledem k tomu, že cílila pouze na příslušníky cizích států, opomíjela britské občany. Přitom občané Velké Británie tvoří velkou část osob podezřelých ze spojení s terorismem. V letech 2001/2002 se 29 % zadržených z důvodů spojení s terorismem hlásilo k Britské národnosti. V roce 2004, kdy byl ATCSA (2001) ještě v platnosti, se podíl blížil k 60 %, a např. v roce 2022 se podíl vyšplhal až na 78 %.⁷⁸ Vzhledem k historii Spojeného království a jejím bohatým zkušenostem s vnitrostátním terorismem je dobré si připomenout, že druhy terorismu mohou být různé a neexistuje jen ten mezinárodní nebo islámský. Nejen že je tedy toto ustanovení diskriminační, ale není ani dostatečně efektivní.

Uvážíme-li příběhy některých zadržených na základě ATCSA (2001), kteří strávili měsíce až roky ve vězení, kdy ani nebyli vyslýcháni, nezdá se, že by přístup neomezeně dlouhých zadržení sloužil snaze o spravedlnost. Minimálně to tak může často působit na muslimskou komunitu v Británii, což bezpochyby vede k frustraci a ke zhoršení vztahu mezi národnostmi uvnitř státu.⁷⁹ Z důvodů, které byly zmíněny v této kapitole, se toto řešení pro hrozbu terorismu nezdá vhodné. Vhodnější je trvalá protiteroristická úprava, která nedělá rozdíly a je opřena o jasná ustanovení, a právo tedy působí stabilně. Je to tak nejen z důvodu důležitosti dodržování mezinárodních závazků, ale i z důvodu efektivy a nerozdmýchávání napětí ve společnosti.

6.5. Zvláštní zpravodaj OSN pro podporu a ochranu lidských práv a základních svobod v rámci boje proti terorismu

Jedná se o funkci, která má široké a komplexní kompetence a její představitelé svojí činností poskytují rozsáhlou soustavu informací, zpráv, doporučení apod., které se týkají širokého rozpětí problémů lidských práv v rámci boje proti terorismu, ale i řady problémů týkajících se boje proti terorismu jako takového.

⁷⁸ ALLEN, Grahame, Matthew BURTON a Alison PRATT. *Terrorism in Great Britain: the statistics*. Number CBP7613. House of Commons Library, 2022. p. 17 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7613/>

⁷⁹ HUMAN RIGHTS WATCH. *NEITHER JUST NOR EFFECTIVE: Indefinite Detention Without Trial in the United Kingdom Under Part 4 of the Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001*. 2004. p. 13. [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/legacy/background/eca/uk/index.htm>

V době po 11. září 2001 docházelo v rámci boje proti terorismu ke značnému omezování lidských práv, jako např. neoprávněné vydávání nebo zadržení osob nebo mučení. Bylo patrné, že je potřeba se tomuto problému věnovat, a proto byl v roce 2005 Radou pro lidská práva zřízen úřad Zvláštního zpravodaje OSN pro podporu a ochranu lidských práv a základních svobod v rámci boje proti terorismu. Rada pro lidská práva chtěla, aby vznikl orgán, který má multidimenzionální mandát ke kontrole dodržování lidských práv v rámci protiteroristických opatření v jednotlivých státech. Úloha této funkce spočívá v komunikaci s jednotlivými státy, v podpoře a ochraně dodržování lidských práv.

Mezi nejvýznamnější pravomoci tohoto mandátu patří pravomoc, se svolením daného státu, navštěvovat jiné státy za účelem zjišťování stavu dodržování lidských práv v souvislosti s protiteroristickými opatřeními. Pravomoc komunikovat s jednotlivci nebo osobami po obdržení stížnosti o porušení lidských práv v souvislosti s protiteroristickými opatřeními a pověření vydávat zprávy o stavu lidských práv Valnému shromáždění OSN a Radě pro lidská práva.

Úřad zvláštního zpravodaje je jediný orgán, který má mandát na dohlížení stavu lidských práv v souvislosti s protiteroristickými opatřeními v rámci systému boje proti terorismu OSN.⁸⁰

Od vzniku tohoto mandátu byla vydána celá řada zpráv, které se dotýkají různých témat. V posledních několika letech byly vydávány zprávy např. o přístupech a praktikách pro implementaci a dodržování lidských práv; o jejich nediskriminační povaze; o nutnosti existence takových nařízení, pokud chceme mít dlouhodobě udržitelnou efektivní úpravu a celkově o dopadech protiteroristických opatření na společnost.

Jedním z důležitých témat je i definice terorismu. Ve svých zprávách o stavu lidských práv v jednotlivých státech docházeli v minulosti zpravodajové k závěru, že stávající pojetí výrazu terorismu je příliš široké, a tím umožňuje jednotlivým státům implementovat protiteroristická opatření, která vedla k přílišným omezením

⁸⁰ *Interview with Fionnuala D. Ní Aoláin* [online]. IRRC No. 916-917: International Review of the Red Cross, February 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://international-review.icrc.org/articles/interview-with-fionnuala-ni-aolain-916>; FINK, Naureen Chowdhury. Special Rapporteur on the Promotion and Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms While Countering Terrorism. *Meeting the Challenge: A Guide to United Nations Counterterrorism Activities* [online]. Jan. 1, 2012, p. 109-110. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep09638.22>

některých práv. Jako např. svobody projevu nebo náboženství.⁸¹ To bylo vyjádřeno např. i ve výroční Zprávě A/HRC/43/46 z roku 2020, kterou předložila stávající Zvláštní zpravodajka Fionnuala Ní Aoláin Valnému shromáždění. Tato zpráva se týká hlavně pojmu násilného extremismu a pojednává o riziku zneužívání tohoto termínu k omezování lidských práv. Uvádí, že termín násilný extremismus je možné definovat ještě širěji než terorismus, a tím dochází k podobnému problému jako s pojmem terorismus.⁸² Tento problém byl také zmíněn ve Zprávě A/73/361 z roku 2018, která se zaměřuje na dopady protiteroristických rezolucí Rady bezpečnosti přijatých po 11. září 2001. Zde je také uvedeno, ve stejném duchu jako v ostatních zprávách, že z důvodu absence definice je pojem terorismu v některých státech vykládán příliš široce a vzniká nebezpečí neopodstatněného omezování lidských práv.⁸³

V roce 2022 se Zvláštní zpravodajka věnovala dalšímu důležitému tématu, a to neoprávněnému zadržování osob podezřelých z terorismu, věnuje se tomu ve Zprávě navazující na společnou studii o globálních postupech v souvislosti s tajným zadržováním v rámci boje proti terorismu (A/HRC/49/45, 2022⁸⁴). V této zprávě konstatuje, že i přes minulé snahy stále dochází k mučení, neoprávněnému zatýkání a zbavování svobody a nelegálnímu vydávání přes hranice. Zpravodajka zde navrhuje řadu doporučení, např. volá po napravení této situace, kdy se taková porušení lidských práv stala v některých státech normou. Žádá o jasné postavení tajného zadržování osob mimo zákon, aby jednání států bylo transparentní a aby státy přijímaly zodpovědnost za své jednání. Mezi státy,

⁸¹ FINK, Naureen Chowdhury. Special Rapporteur on the Promotion and Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms While Countering Terrorism. *Meeting the Challenge: A Guide to United Nations Counterterrorism Activities* [online]. Jan. 1, 2012, p. 110. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep09638.22>

⁸² Report A/HRC/43/46. Human rights impact of policies and practices aimed at preventing and countering violent extremism. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. (21.2.2020) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://undocs.org/A/HRC/43/46>

⁸³ Report A/73/361 . Promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. (3.11.2018) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N18/274/67/PDF/N1827467.pdf?OpenElement>

⁸⁴ Report A/HRC/49/45. Follow-up report to the joint study on global practices in relation to secret detention in the context of countering terrorism Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, (25.3.2022) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/292/51/PDF/G2229251.pdf?OpenElement>

kteřé výslovně jmenuje a žádá nápravu tamější situace patří např.: USA, Čína, Sýrie, Litva, Maroko, Polsko.⁸⁵

Úřad Zvláštního zpravodaje OSN pro podporu a ochranu lidských práv a základních svobod v rámci boje proti terorismu je nástrojem soft law. Závěry, doporučení a komunikace zvláštních zpravodajů, tedy ne vždy padají na úrodnou půdu, což může být považováno za nedostatek. Nicméně z povahy mezinárodního společenství ani není možné, aby takový komplexní mandát s tak širokým dosahem měl závazné účinky. Jeho efektivita tedy závisí na ochotě států spolupracovat. Jak sama Fionnuala Ní Aoláin uvádí, s některými státy je velmi těžké dosáhnout shody a návštěvu zvláštního zpravodaje odmítají. Některé státy, které hojně využívají protiteroristické prostředky, nedovolily návštěvu zpravodaje nikdy.⁸⁶

Přestože povaha tohoto mandátu nevytváří formální právní závazky, je tento mandát důležitou součástí mezinárodního práva. Tématem významu soft law instrumentů se Zvláštní zpravodajka zabývá ve Zprávě A/74/335 z roku 2019. Zde uvádí, že od září roku 2001 bylo patrné, že narůstal význam instrumentů soft law (nejen týkajících se lidských práv) a jejich využívání v rámci boje proti terorismu. V této době přijalo přes 140 zemí nějakou formu protiteroristické právní úpravy. Což samozřejmě může být způsobeno více faktory, jak kvůli bezpečnostním hrozbám, tak kvůli sladění právní úpravy s mezinárodněprávními požadavky.⁸⁷ Je ale jasné, že tento mandát má dopad na právní úpravu a jeho funkce je důležitá. Jen těžko by mezinárodní společenství mohlo postupovat ke spravedlivému a efektivnímu fungování lidských práv v rámci boje proti terorismu bez monitorování, sběru a analýzy informací; komunikace s představiteli států, mezinárodními organizacemi, také ale nevládními organizacemi, a na jejich základě vytváření

⁸⁵ Special Rapporteur on counter-terrorism and human rights: Annual reports to the Human Rights Council and General Assembly. *United Nations Human Rights Office Of The High Commissioner* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-terrorism/annual-reports-human-rights-council-and-general-assembly>

⁸⁶ *Interview with Fionnuala D. Ní Aoláin* [online]. IRRC No. 916-917: International Review of the Red Cross, February 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://international-review.icrc.org/articles/interview-with-fionnuala-ni-aolain-916>

⁸⁷ Report A/74/335 (2019) Promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. (29.8.2019) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/265/42/PDF/N1926542.pdf?OpenElement>

doporučení a udávání směru, kterým se státy mají ve své legislativě ubírat.

6.6. Důležitost dodržování lidských práv

Ne vždy státy postupují v souladu s lidskoprávními závazky. Ať už u limitací lidských práv nebo vyhlášení derogací. Není však vhodné ani efektivní snažit se právo ohýbat a ospravedlňovat si to snahou o zajištění bezpečnosti. Mezinárodní společenství představuje soustavu, která není dokonale efektivní a dodržování lidských práv také není možné vždy kompletně zaručit. Stojí ale na jasném základu, který je podporován ze stran kontrolních orgánů a tento základní rámec se dále vyvíjí a zdokonaluje.

Jak už jsem zmínila výše, existují i názory, které říkají, že teroristé si nezaslouží lidská práva, když se snaží zničit demokratický systém s lidskoprávními zárukami. Snahy o takový přístup byl patrný např. v USA po 11. září 2001, ale i tam se od něj v dnešní době ustupuje. Takový přístup by však znamenal, že se dostáváme do stavu, kdy ve jménu ochrany naší demokraticky uspořádané společnosti s ochranou lidských práv, se sami rozhodujeme někomu taková práva upírat, a tím se připravujeme o ideje, na kterých se společnost snažíme stavět. To se stává kontraproduktivní jak z ideologického hlediska, tak z praktického.⁸⁸

Podle Global Citizenship Commission (dále GCC) není možné proti terorismu bojovat za omezování lidských práv, To vede k extremizaci a marginalizaci jedinců, což vede ke zhoršení vztahů ve společnosti a tyto vyčleněné komunity potom inklinují k podpoře extremistických idejí a dostáváme se do cyklu, který tímto způsobem asi nebude možné zastavit.⁸⁹ Není možné arbitrárně dělit trestné činy na ty, které jsou tak závažné, že se na jejich pachatele nevztahují lidská práva, a na ty, na které se lidská práva vztahují. Je proto důležité vždy brát ohled na lidská práva a dodržovat právní předpisy, které je obsahují.

⁸⁸ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 176-179. ISBN 978-80-7380-513-5

⁸⁹ BROWN, Gordon, ed. *The Universal Declaration of Human Rights in the 21st Century: A Living Document in a Changing World*. GLOBAL CITIZENSHIP COMMISSION. *Open Reports Series* [online]. Open Book Publishers, 2016, (ed. 1, vol. 2) p. 61-62. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1bpmb7v>

Stejně tak se domnívám, že zajištění bezpečí ve společnosti se nevylučuje se zaručením lidských práv. To můžeme pozorovat i na případu vyhašení derogace ve Velké Británii po 11. září 2001. Omezení práv nemusí vždy znamenat efektivní strategii boje proti terorismu. Na druhou stranu je však důležité mít možnost využít mechanismy jako limitace nebo derogace. Pouze však v případech, kdy je to nezbytně nutné, na nezbytně dlouhou dobu a za dodržení ostatních právních závazků. Není tedy nutné, aby se tyto dvě hodnoty stavěly proti sobě, ale aby se k nim přistupovalo, jako že se doplňují.

GCC také zastává názor, že je důležitá prevence v ohledu extremizace a jejího předcházení. S tím souvisejí socio-ekonomické podmínky a podle GCC je zlepšování životní situace lidí, kteří mohou být náchylní k extremizaci, nejlepším způsobem, jak proti terorismu bojovat.⁹⁰

7. Závěr

Cílem práce byla analýza protiteroristické mezinárodněprávní úpravy a zhodnocení pozitiv a negativ, které úprava přináší. Stanoveného cíle bylo v práci dosaženo. Mezinárodněprávní úprava přináší řadu pozitiv a negativ, ty jsem se snažila zvažovat v kontextu tohoto komplexního a rozsáhlého systému, kterým boj proti terorismu z pohledu mezinárodního práva bezpochyby je.

V souvislosti se sektorovými úmluvami a neexistencí definice terorismu jsem došla k závěru, že sektorové úmluvy přinášejí úpravu trestných činů, které jsou nezávislé na definici terorismu, a tím je možné pod ně podřadit širokou škálu činů, které ani nemusí s terorismem souviset anebo se nemusí dokazovat motiv činu. Což je výhodné, protože nyní mezinárodní společenství není schopné dosáhnout shody v definici terorismu jak z právních, tak z politických důvodů. Existence definice by přinesla větší právní jistotu, mohly by se o ni lépe opírat jiné právní předpisy, které na terorismus odkazují. To souvisí i s tím, že v případě, kdy terorismus definován není, je definice na jednotlivých státech, a díky tomu mohou

⁹⁰ BROWN, Gordon, ed. *The Universal Declaration of Human Rights in the 21st Century: A Living Document in a Changing World*. GLOBAL CITIZENSHIP COMMISSION. *Open Reports Series* [online]. Open Book Publishers, 2016, (ed. 1, vol. 2) p. 61-62. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1bpmb7v>

inklinovat k neúměrnému omezování lidských práv a celkově ke zneužívání široké definice tohoto termínu.

Po analýze případu Lockerbie jsem zjistila, že případ v principu založený na zásadě soudit nebo vydat byl vyřešen spíše donucením ze strany Rady bezpečnosti, jejíž nespornou výhodou je síla právně závazných rezolucí. Upozorňuji zde ale na nedostatky v tom, že právní ustanovení obsažené v Montrealské úmluvě se stalo nefunkčním v momentu, kdy se stát rozhodl nespolupracovat a také že Rada bezpečnosti může v některých případech omezit sama sebe a že její rozhodnutí také závisí na zájmech jejich členů.

V druhé části práce o lidských právech jsem v souvislosti s případem derogace lidských práv ve Velké Británii po roce 2001 došla k závěru, že derogace nebyla v souladu s lidskoprávními závazky a že přesto, že se na první pohled mohla zdát efektivní, toto omezení a právní předpisy s ním spjaté efektivní nebyly. Omezení lidských práv však může mít své místo v právním řádu, nicméně za jasných a nediskriminačních podmínek.

Dále se věnuji funkci Zvláštního zpravodaje OSN pro podporu a ochranu lidských práv a základních svobod v rámci boje proti terorismu. Vyzdvihuji zde důležitost kontrolního orgánu s širokou působností a význam úpravy soft law v mezinárodním právu, přestože nedostatkem této funkce může být právě nezávazná povaha, která z instrumentů soft law vyplývá.

Na konci práce se věnuji důležitosti dodržování lidských práv celkově a docházím k závěrům, že i přestože se občas objeví argumenty popírající důležitost lidských práv, jejich dodržování nese přínosy jak v morální rovině, tak i v rovině praktické a omezuje tak negativní dopady na společnost, které přílišné omezování práv může přinášet.

8. Použitá literatura

Monografie

BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-513-5

MARTIN, Dixon, McCorquodale ROBERT a Sarah WILLIAMS. *Cases and Materials on International Law*. Sixth edition. Oxford University Press, 2022. str. 222-224. ISBN 978-0-19-872764-4.

PAVLÍČEK, Václav a Helena HOFMANNOVÁ. *Občanská a lidská práva v současné době*. Praha: Auditorium, 2014. ISBN 978-80-87284-51-3

PIKNA, Bohumil. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie: (právní náhled)*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-615-6

SCHEU, Harald Christian, ed. *Právní aspekty boje proti terorismu: Legal aspects of counter-terrorism*. Praha: Vodnář, 2005. ISBN 80-85889-67-6

ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovaném zločinu*. Praha: C.H. Beck, 2003. ISBN 80-717-9305-1

Odborné články

BANTEKAS, Ilias. The International Law of Terrorist Financing. *The American Journal of International Law* [online]. Apr., 2003, (Vol. 97, 2), p. 315-333 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3100109>

BEKELE, Henok Kebede. Problem of Defining Terrorism under International Law: Definition by the Appeal Chamber of Special Tribunal for Lebanon as a Solution to the Problem. *Beijing Law Review* [online]. June 2021, (Vol.12 No.2) [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=109931#ref25>

BLUMENAU, Bernhard. The Other Battleground of the Cold War: The UN and the Struggle against International Terrorism in the 1970s. *Journal of Cold War Studies* [online]. Winter 2014, (Vol. 16, 1), p. 61-84 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26924445>

BROWN, Gordon, ed. The Universal Declaration of Human Rights in the 21st Century: A Living Document in a Changing World. GLOBAL CITIZENSHIP COMMISSION. *Open Reports Series* [online]. Open Book Publishers, 2016, (ed. 1, vol. 2) [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1bpmb7v>

Counter-Terrorism Module 7 Key Issues: Limitations Permitted by Human Rights Law. *United Nations Office on Drugs and Crime* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/e4j/zh/terrorism/module-7/key-issues/limitations-permitted-by-human-rights-law.html>

Counter-Terrorism Module 9 Key Issues: International Covenant on Civil and Political Rights. *United Nations Office on Drugs and Crime* [online]. [cit. 2022-12-23]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/e4j/zh/terrorism/module-9/key-issues/international-covenant-on-civil-and-political-rights.html>

FINK, Naureen Chowdhury. Special Rapporteur on the Promotion and Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms While Countering Terrorism. *Meeting the Challenge: A Guide to United Nations Counterterrorism Activities* [online]. Jan. 1, 2012, p. 109-112 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep09638.22>

FRANK, Jonathan. Return to Lockerbie and the Montreal Convention in the Wake of the September 11th Terrorist Attacks: Ramifications of Past Security Council and International Court of Justice Action. *Denver Journal of International Law and Policy*. 2002(vol. 30, n. 4), article 7. p. 532-546. [cit. 2022-12-23]. dostupné z: <https://digitalcommons.du.edu/djilp/vol30/iss4/7/>

Frequently Asked Questions on International Law Aspects of Countering Terrorism. *UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME* | [online]. 2009. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/FAQ/English.pdf>

GOSWAMI, Shreya a Kriti BHATIA. International Terrorism: THE CONCEPTUAL DIMENSIONS. *World Affairs: The Journal of International Issues* [online]. Jul-Sep., 2020, (Vol. 24, 3), p. 110-129 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48590646>

HEUPEL, Monika. Adapting to Transnational Terrorism: The UN Security Council's Evolving Approach to Terrorism. *Security Dialogue* [online]. Dec., 2007, (Vol. 38, 4), p. 477-499 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26299639>

HODGSON, Jacqueline a Victor TADROS. The Impossibility of Defining Terrorism. *New Criminal Law Review: An International and Interdisciplinary Journal* [online]. Summer 2013, (Vol. 16, 3), p. 494-526 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.1525/nclr.2013.16.3.494>

HONEYWOOD, Christian A. Britain's Approach to Balancing Counter-Terrorism Laws with Human Rights. *Journal of Strategic Security* [online]. University of South Florida Board of Trustees, 2016. p. 24-48. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26473337>

HUMAN RIGHTS WATCH. NEITHER JUST NOR EFFECTIVE: *Indefinite Detention Without Trial in the United Kingdom Under Part 4 of the Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001*. 2004. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/legacy/backgrounder/eca/uk/index.htm>

HURD, Ian. The UN Security Council and the International Rule of Law. *The Chinese Journal of International Politics*. Oxford University Press, 2014 (Vol. 7, 3), p. 361–379. [cit. 2022-12-23]. Dostupné z:

https://www.jstor.org/stable/48615915#metadata_info_tab_contents

JOYNER, Christopher a Wayne ROTHBAUM. Libya and the Aerial Incident at Lockerbie: What Lessons for International Extradition Law?. *Michigan Journal of International Law* [online]. 1993, (Vol. 14, 2) p. 222-261. [cit. 2022-12-23].

Dostupné z:

<https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1585&context=mjil>

KENEALY, Daniel. Releasing the Lockerbie bomber: National interests, intergovernmental relations and para-diplomacy. *Scottish Affairs*. 2017, (vol. 26, 4). [cit. 23.12.2022]. Dostupné z:

<https://www.research.ed.ac.uk/en/publications/releasing-the-lockerbie-bomber-national-interests-intergovernment>

LEVITT, Geoffrey. Is "Terrorism" Worth Defining?. *OHIO NORTHERN UNIVERSITY LAW REVIEW* [online]. 1986, (vol. 13), p. 97-115 [cit. 2023-02-20].

Dostupné z: <http://uniset.ca/terrorism3/13OhioNULRev97.pdf>

MARCHIAFAVA, Giovanni. The Montreal Protocol 2014 and Current International Regulation Issues on Aviation Security. *Rivista Di Studi Politici Internazionali* [online]. 2016, (vol. 83, 2 (330), p. 235-262 [cit. 2023-02-15].

Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44427762>

MOECKLI, Daniel. General Recommendation No. 36 (2020) on Preventing and Combating Racial Profiling by Law Enforcement Officials (C.E.R.D.). *Cambridge University Press* [online]. 17.12.2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z:

<https://www.cambridge.org/core/journals/international-legal-materials/article/general-recommendation-no-36-2020-on-preventing-and-combating-racial-profiling-by-law-enforcement-officials-cerd/437C850D229D994F855135927AB924CF>

PLACHTA, Michael. The Lockerbie Case: the role of the Security Council in enforcing the principle aut dedere aut judicare. *Denver Journal of International Law and Policy*. 2001 (Vol. 12, 1), p. 125–140. [cit. 2022-12-23]. Dostupné z:

<https://academic.oup.com/ejil/article/12/1/125/359046>

Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention arising from the Aerial Incident at Lockerbie (Libyan Arab Jamahiriya / United Kingdom), Provisional Measures, Order of 14 April 1992, I.C.J. Reports 1992, p. 3. Max-Planck-Institut [online]. [cit. 2022-11-20]. Dostupné z:

https://www.mpil.de/de/pub/publikationen/archiv/world-court-digest.cfm?fuseaction_wcd=aktdat&aktdat=21500000200.cfm

RAJPUT, R. S. INTERNATIONAL CONVENTIONS ON AERIAL HIJACKING: AN APPROACH TO COMBAT TERRORISM. *The Indian Journal of Political Science* [online]. Jan. - March 1990, (Vol. 51, 1), p. 98-125 [cit. 2023-02-15].

Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41855472>

SHUBBER, Sami. Aircraft Hijacking under the Hague Convention 1970: A New

Regime? *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. Oct. 1973, (Vol. 22, 4), p. 687-726 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41855472>

SCHARF, Michael. A Preview of the Lockerbie Case. *ASIL Insights* [online]. May 04, 2000, (Vol. 5, 5) [cit. 2022-12-23]. Dostupné z: <https://www.asil.org/insights/volume/5/issue/5/preview-lockerbie-case>

SOLL, Gabriel. TERRORISM: THE KNOWN ELEMENT NO ONE CAN DEFINE. *Willamette Journal of International Law and Dispute Resolution* [online]. 2004, (Vol. 11, 1), p. 123-168 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26211199>

Spojené Království 2000-2013: Kolize ústavní ochrany práv a svobod jednotlivce s protiteroristickou legislativou | Všehrd - Spolek Českých Právníků. *Všehrd - Spolek Českých Právníků* [online]. [cit. 2023-02-02] Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/spojene-kralovstvi-2000-2013-kolize-ustavni-ochrany-prav-a-svobod-jednotlivce-s-protiteroristickou-legislativou_d4b6c741-bfac-4cd9-abff-fefed437c713;

STEFANOVSKA, Vesna. Derogation of Human Rights Rules in Times of Emergency. *Cambridge International Law Journal* [online]. 4.7.2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <http://cilj.co.uk/2020/07/04/derogation-of-human-rights-rules-in-times-of-emergency/>

WITTEN, Samuel. The International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings. *The American Journal of International Law* [online]. Oct., 1998, (Vol. 92, 4), p. 774-781 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep11123>

ZEIDAN, Sami. Desperately Seeking Definition: The International Community 's Quest for Identifying the Specter of Terrorism. *Cornell International Law Journal* [online]. 2004, (3/2004) [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1530&context=cilj>

Právní předpisy a oficiální dokumenty

Committee Against Torture conclusions and recommendations CAT/C/CR/31/4, [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2FC%2FCR%2F31%2F4&Lang=en;

Committee Against Torture conclusions and recommendations CAT/C/USA/CO/2, [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2FC%2FUSA%2FCO%2F2&Lang=en

Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. (10.12.1984) United Nations General Assembly. [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>.

Derogating from the ECHR: Designated Derogation Orders and Remedies. *www.parliament.uk*. 8 July 2021 [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/jt5802/jtselect/jtrights/89/8911.htm>

Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Řím, 4.11.1950). [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf

FACILITATING THE RATIFICATION OF LEGAL INSTRUMENTS REGARDING INTERNATIONAL CIVIL AVIATION: Agenda Item 42: Consolidated Statement of Continuing ICAO Policies in the Legal Field. In: International Civil Aviation Organization, 2022, ASSEMBLY — 41ST SESSION, A41-WP/1151 LE/7 2/8/22. [online]. [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: http://icscc.org.cn/upload/file/20221212/20221212121812_90122.pdf

General Comment No. 29: States of Emergency. United Nations Human Rights Committee (31.8.2001) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/451555>

General Comment No. 6, United Nations Human Rights Committee. (27.7.1982) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/45388400a.html>.

General Recommendation No. 36 on preventing and combating racial profiling by law enforcement officials. (17.12.2020) United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination. [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G20/349/50/PDF/G2034950.pdf?OpenElement>

Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora (26.6.1945) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/07/Charta-OSN-2019.pdf>.

Charter of Fundamental Rights of the European Union. (7.12.2000) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=cs>

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Valné shromáždění OSN. (16.12. 1966) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

Mezinárodní úmluva o potlačování činů jaderného terorismu (New York, 13. 4. 2005). [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2007-57>.

Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu (New York, 10.1.2000). [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2006-18>.

Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků (New York, 15.12.1997). [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2001-80>.

Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí (New York, 17.12.1979). [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-36>

Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights. (16.12.1966) United Nations Human Rights Office of the High Commissioner [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-international-covenant-civil-and-political>

Press release issued by the Registrar. (n. 127/19.2.2009) GRAND CHAMBER JUDGMENT A. AND OTHERS v. THE UNITED KINGDOM. The European Court of Human Rights. [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22itemid%22:\[%22003-2638619-2883392%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22itemid%22:[%22003-2638619-2883392%22]})

Report A/73/361 . Promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. (3.11.2018) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N18/274/67/PDF/N1827467.pdf?OpenElement>

Report A/74/335 (2019) Promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. (29.8.2019) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/265/42/PDF/N1926542.pdf?OpenElement>

Report A/HRC/43/46. Human rights impact of policies and practices aimed at preventing and countering violent extremism. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. (21.2.2020) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://undocs.org/A/HRC/43/46>

Report A/HRC/49/45. Follow-up report to the joint study on global practices in relation to secret detention in the context of countering terrorism Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, (25.3.2022) [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/292/51/PDF/G2229251.pdf?OpenElement>

Resolution on measures to eliminate international terrorism. (n. 49/60, 17.2.1995) General Assembly [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://undocs.org/en/A/RES/49/60>.

Resolution on measures to prevent international terrorism which endangers or takes innocent human lives or jeopardizes fundamental freedoms. (n. 42/159, 7.12.1987) United Nations General Assembly [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/152637>.

Resolution on threats to international peace and security caused by terrorist acts. (n. 1566, 8.10. 2004) United Nations Security Council. [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1566\(2004\)](https://undocs.org/S/RES/1566(2004)).

Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů (Viedeň, 3.3.1980). [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2016-64>.

Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel (Haag, 16.12.1970). [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1984-102/zneni-19701216>.

Úmluva o potlačení protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby (Řím, 10.3.1988). [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2005-100>. [cit. 2023-03-08].

Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montreal, 23.9.1971). [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1974-16?text=Vyh%C3%A1%C5%A1ka+%C4%8D.+16%2F1974+Sb>.

Úmluva o trestných a některých jiných činech spáchaných na palubě letadla (Tokio, 14.9.1963). [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1984-102/zneni-19691204>.

Úmluva o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců (New York, 14.12.1973). [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1978-131>.

Úmluva o značkování plastických trhavin pro účely detekce (Montreal, 1.3.1991). [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2003-6>.

Webové stránky:

FOLTIN, P.; ŘEHÁK, D. Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. *Obrana a strategie* [Online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/redakce/tisk.php?lanG=cs&clanek=20125&slozka=23581&xsekce=19470&>

FUNCTIONS AND POWERS. *United nations security council*: [online]. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/content/functions-and-powers>;

Interview with Fionnuala D. Ní Aoláin [online]. IRRC No. 916-917: International Review of the Red Cross, February 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://international-review.icrc.org/articles/interview-with-fionnuala-ni-aolain-916>

Introduction to the Committee: Human Rights Committee. *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/ccpr/introduction-committee>

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. *Vláda ČR* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/mezinarodni-pakt-o-obcanskych-a-politicky-pravech-19851/>

NÍ AOLÁIN, Fionnuala. In Afghanistan, Lest We Forget: This is No Time for International Acceptance of the Taliban, a Long-Designated Terrorist Group. *Justsecurity.org* [online]. 2021 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/77786/in-afghanistan-lest-we-forget/>

Patterns of Global Terrorism 1996: The Year in Review. *U.S. Department of State: Archive* [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://1997-2001.state.gov/global/terrorism/1996Report/year.html>

Rusko využilo právo veta. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN odsuzující ruskou invazi neprošla. *Irozhlas.cz* [online]. 26. února 2022 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rada-bezpecnosti-osn-veto-nato-rusko-valka-ukrajina-rezoluce_2202260203_hyh

Special Rapporteur on counter-terrorism and human rights: Annual reports to the Human Rights Council and General Assembly. *United Nations Human Rights Office Of The High Commissioner* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-terrorism/annual-reports-human-rights-council-and-general-assembly>

STATUS OF RATIFICATION INTERACTIVE DASHBOARD. *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://indicators.ohchr.org/>; <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-international-covenant-civil-and-political>

Timeline: Lockerbie bomber release. *BBC News*. [online]. [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-south-scotland-10852766>

UN Global Counter-Terrorism Strategy. *United Nations | Office of Counter-Terrorism*. [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.un.org/counterterrorism/un-global-counter-terrorism-strategy;>